

Gymnasieskola 2016

TEMA NYANLÄNDA ELEVER

Sveriges
Kommuner
och Landsting

ÖPPNA JÄMFÖRELSE

Gymnasieskola 2016

TEMA NYANLÄNDA ELEVER

Upplysningar om innehållet:
Hanna Sällemark, hanna.sallemark@skl.se

© Sveriges Kommuner och Landsting, 2016
ISBN: 978-91-7585-415-1
Text: Åsa Ernestam, Karin Hedin, Hanna Sällemark
Foto: Tommy Andersson, Casper Hedberg och Rickard L.Eriksson
Produktion: Advant Produktionsbyrå
Tryck: LTAB, september 2016

Förord

Öppna jämförelser ger en översiktlig bild av resultaten i skolan, både nationellt och för respektive kommun. Politiker och tjänstemän, men även skolledare och lärare, kan använda rapporten för att fördjupa analysen om skolans resultat och diskutera åtgärder för förbättring. På så vis kan Öppna jämförelser användas som underlag för att systematiskt styra verksamheten mot högre kvalitet.

Statistiken som presenteras ger möjlighet att jämföra både ur hemkommunsperspektiv och lägeskommunsperspektiv. Det förstnämnda beskriver resultaten för alla elever som är folkbokförda i en kommun oavsett i vilken huvudmans gymnasieskola de går, och det sistnämnda beskriver resultaten för alla elever som går i kommunens egna gymnasieskolor, oavsett var de är folkbokförda.

Temat för Öppna jämförelser – Gymnasieskola 2016 är nyanlända elever, precis som i Öppna jämförelser – Grundskola 2016. Under 2015 tog Sverige emot fler flyktingar än något år tidigare. Allt fler är i gymnasieålder när de kommer hit, vilket ställer särskilda krav på gymnasieskolan.

Skolhuvudmännen har stor frihet att utforma språkintröduktion, det program där de flesta nyanlända inleder sina gymnasiestudier. Vi har låtit tre kommuner berätta hur de arbetar och vi vill rikta ett särskilt tack till Umeå, Lycksele och Karlstads kommun, som har delat med sig av sina erfarenheter.

Det görs ett fantastiskt jobb i många kommuner som med kort varsel erbjuder nyanlända ungdomar en gymnasieutbildning. I den här rapporten presenteras förslag till möjliga regeländringar, nationellt stöd och lokala utvecklingsinsatser för att förbättra utbildningen för nyanlända i gymnasieålder.

Rapporten är sammanställd av Åsa Ernestam, Karin Hedin och Hanna Sällemark (projektledare). Statistiken i tabellbilagan är framtagen av Therese Ekdal och Mona Fridell.

Stockholm i september 2016

Håkan Sörman

VD, Sveriges Kommuner och Landsting

Innehåll

- 7 **Sammanfattning**
- 13 **Kommunernas resultat i Öppna jämförelser läsåret 2014/15**
- 14 Två kommunperspektiv
- 15 Modellberäknade värden
- 18 Resultat på kommunnivå
- 24 Resultat på nationell nivå
- 27 Övergång till arbete och studier efter gymnasieskolan
- 33 **Utbildning för nyanlända elever i gymnasieålder**
- 34 Fler nyanlända i gymnasieålder
- 35 Rätten till gymnasieutbildning
- 35 Olika skolbakgrund
- 36 Lycksele: Språkstödjare gav resultat
- 38 Språkin introduktion
- 40 Karlstad: Individuellt alternativ – en väg vidare
- 42 Förbättrade utbildningsvägar
- 44 Umeå: Förberedelseprogram gör skillnad
- 46 **Referenser**
- 47 **Bilaga. Aspekter att ta hänsyn till i uppföljningen av resultat**

Sammanfattning

I Öppna jämförelser – Gymnasieskola 2016 beskriver SKL centrala indikatorer för gymnasieskolans resultat läsåret 2014/15. Statistiken speglar huvudsakligen de elever som läst enligt den reformerade gymnasieskolan (Gy 2011). Indikatorn som beskriver ungdomars övergång från gymnasieskola till arbete och studier gäller än så länge för kullar som följt tidigare gällande gymnasieskola.

Redovisningen utgår inte bara från elevernas hemkommun, utan beskriver också resultat för lägeskommunen, som här omfattar kommunens egna gymnasieskolor. De kommunala skolornas resultat beskrivs också med hjälp av modellberäknade värden, där hänsyn tas till elevsammansättningen i kommunens skolor.

Vad visar resultaten?

› Högre genomströmning i den reformerade gymnasieskolan

Jämfört med tidigare kullar är det något vanligare att elever fullföljer sin utbildning inom tre eller fyra år. Sett till de nationella programmen finns det stora skillnader mellan elever som läst yrkesprogram respektive högskoleförberedande program samt mellan kvinnor och män. Högst genomströmning har kvinnor som läst högskoleförberedande program.

Flera av de kommuner vars kommunala skolor uppvisar hög genomströmning är relativt små sett till antal elever, bland andra Borgholm och Överkalix. Norsjö är den kommun vars elever presterar bäst utifrån socioekonomiska förutsättningar. De kommuner vars folkbokförda elever har bäst genomströmning har i flera fall inga egna kommunala gymnasieskolor, till exempel Ydre och Bjurholm.

Jämfört med tidigare kullar är det något vanligare att elever fullföljer sin utbildning inom tre eller fyra år.

Olika typer av examina i gymnasieskolan ledde till en kraftig nedgång i andelen elever med grundläggande högskolebehörighet.

› Färre får grundläggande högskolebehörighet

Införandet av två olika typer av examina i gymnasieskolan ledde på nationell nivå till en kraftig nedgång i andelen elever med grundläggande högskolebehörighet. Mellan de två kullar som följt Gy 2011 kan vi däremot se en liten ökning i andelen som uppnår grundläggande behörighet inom tre år. Bland kvinnor som läst yrkesprogram är andelen med grundläggande behörighet till högskola och universitet inom tre år 40 procent, jämfört med 24 procent bland männen. Motsvarande andelar bland de som påbörjat sin utbildning på högskoleförberedande program var 79 procent bland kvinnor och 71 procent bland män.

› Stabil genomsnittlig betygspoäng

Den genomsnittliga betygspoängen för elever som fullföljt gymnasieskolan har under många år legat stabilt omkring 14,0. Elever som har läst högskoleförberedande program har en högre genomsnittlig betygspoäng jämfört med elever som läst yrkesprogram. Kvinnor har generellt högre genomsnittlig betygspoäng än män.

Högst genomsnittlig betygspoäng hade eleverna i Öckerös seglande gymnasieskola och Fjällgymnasiet i Berg. Övertorneås Gränsälvgymnasium hade också goda resultat och presterade i störst utsträckning bättre än förväntat sett till elevsammansättningen. Flera av de kommuner vars folkbokförda elever hade bäst betygresultat är förortskommuner till Stockholm.

Övergång till arbete och studier

Ungdomars övergång till arbete och fortsatta studier påverkas också av yttre förhållanden, till exempel det samhällsekonomiska läget vid tidpunkten för fullföljd gymnasieutbildning. Detta gör att indikatorn om andelen etablerade på arbetsmarknaden och studerande två år efter uppnått slutbetyg endast bör ses som ett indirekt mått på gymnasieskolans resultat. Andelen har hållt sig på en relativt stabil nivå de senaste åren, mellan 67 och 69 procent.

Fler nyanlända i gymnasieålder

Sverige har under senare år tagit emot allt fler barn och unga från andra länder, och andelen som är i gymnasieålder bland dessa har ökat. Skolbakgrunden hos nyanlända varierar mycket, vilket är en utmaning för många kommuner. De allra flesta nyanlända i gymnasieålder inleder sina studier på språkin introduktion, för att därefter ta sig vidare till studier eller annan sysselsättning. Hösten 2015 anordnades språkin introduktion i 232 kommuner, fördelat på 311 kommunala och 13 fristående skolenheter.

Det finns få krav på vad språkin introduktion ska innehålla, vilket ger skolhuvudmännen stor frihet att organisera utbildningen. Det innebär även att det finns stora variationer mellan kommunerna.

Skolbakgrunden hos nyanlända varierar mycket, vilket är en utmaning för många kommuner.

På nationell nivå kan åldersgränserna för rätt till studier inom olika utbildningsformer behöva ses över.

Regeländringar, nationellt stöd och lokalt utvecklingsarbete

SKL har identifierat behov av nationellt stöd och regeländringar som skulle kunna underlätta huvudmannens arbete med att erbjuda nyanlända elever en gymnasieutbildning.

- › På nationell nivå kan åldersgränserna för rätt till studier inom olika utbildningsformer behöva ses över.
- › Nuvarande terminssystem försvårar för nyanlända elever att komma vidare i sin språk- och kunskapsutveckling.
- › Skolhuvudmän bör tillåtas att anordna fjärrundervisning på entreprenad i alla ämnen där behov finns och huvudmannen bedömer det lämpligt. Sedan den 1 augusti 2016 är detta möjligt, men enbart i modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål.

Lokalt kan det behövas strategier för hur elevhälsa och studie- och yrkesvägledning kan användas på bästa sätt för att tillgodose de ungas behov. I undervisningen är det bra med ett arbetssätt där elevernas språkkunskaper används som en tillgång. Det finns också behov av insatser för att korta ner tiden på språkinträdning, exempelvis genom lovskola, undervisning i fler ämnen, extra undervisning i läs- och skrivutveckling samt engelska.

Tre kommuner – tre sätt att anordna utbildningsvägar

Lycksele har förstärkt studie- och yrkesvägledningen på språkintröduktion, samt utvecklät språkstödet på de nationella programmen. Detta har lett till förbättrade resultat, minskade studieavbrott och att nyanlända elever väljer bland fler nationella program. En av flera framgångsfaktorer som lyfts är att ansvaret för nyanlända vilar på alla aktörer i skolans organisation.

Karlstad har funnit en modell för att korta ner nyanlända elevers tid på språkintröduktion. Det sker genom att eleverna fortsätter sin utbildning via intröduktionsprogrammet individuellt alternativt så snart de har klarat kunskapskraven i svenska som andraspråk för årskurs 6. En stor vinst är att eleverna från språkintröduktion tidigt integreras med andra elever. Många av de nyanlända är studiemotiverade, vilket inspirerar övriga elever.

Umeå erbjuder alla nyanlända som ska börja på språkintröduktion ett sex veckors förberedelseprogram, som kombinerar svenskstudier med samhällsintroduktion utifrån olika teman, med fokus på värdegrundsfrågor. Lärarna upplever att det har bidragit till ett lugnare klimat och mindre konflikter bland eleverna. Under perioden på förberedelseprogrammet erbjuds ungdomarna coacher, som både talar svenska och elevernas modersmål.

Kommunernas resultat i Öppna jämförelser läsåret 2014/15

Årets rapport beskriver gymnasieskolans resultat läsåret 2014/15. Indikatorerna visar bland annat genomströmning och genomsnittlig betygspoäng. Statistiken kommenteras på kommun- och riksnivå.

Statistiken speglar huvudsakligen de två första elevkullarna som följt den reformerade gymnasieskolan, Gy 2011. I tabellbilagorna som hör till rapporten finns förklaringar av indikatorerna och mer detaljerad information om kommunernas resultat-, resurs- och bakgrundsindikatorer.

I kommun- och landstingsdatabasen Kolada (www.kolada.se) är det dessutom möjligt att bryta ner resultaten på skolenhetsnivå och att jämföra med andra skolor, även fristående skolors resultat. Som stöd för analysen av resultaten finns SKL:s *Handbok för Öppna jämförelser grund- och gymnasieskola* liksom den kompletterande texten *Aspekter att ta hänsyn till i uppföljningen av gymnasieskolans resultat*. Den sistnämnda ligger som bilaga i denna rapport medan tabellbilagor och övrigt stödmaterial finns tillgängligt på www.skl.se/ojgymnasieskola.

Mer material: skl.se/ojgymnasieskola

Två kommunperspektiv

Rapporten utgår från två kommunperspektiv; lägeskommuns- och hemkommunsperspektiven, vilka illustreras i figur 1.

FIGUR 1. Kommunperspektiv i Öppna jämförelser - Gymnasieskola

Cirkeln som symboliserar lägeskommunen omfattar inte elever i skolor som drivs av enskilda huvudmän och landsting. Därför är den mindre än cirkeln som symboliserar hemkommunen.

Lägeskommunsperspektivet är en central utgångspunkt för kommuner som anordnar gymnasieutbildning. Där fokuserar uppföljningen på resultat för eleverna i de kommunala skolorna i kommunen. Detta för att kunna analysera kvaliteten på den utbildning som kommunen är huvudman för. Skolor som har ett gymnasieförbund som huvudman ingår också i redovisningen av kommunala skolors resultat utifrån i vilken kommun gymnasieförbundets skola är belägen. I rapporten benämner vi resultaten efter lägeskommunsperspektivet som "kommunala skolor".

Hemkommunsperspektivet är också nödvändigt eftersom varje kommun har ett ansvar för sina folkbokförda elevers skolgång, oavsett om utbildningen sker i egen regi eller hos en annan huvudman. Här ingår alltså resultat för samtliga elever som är folkbokförda i kommunen, oavsett hos vilken huvudman de går i skola.

Nästan hälften av landets gymnasieelever går i en skola som drivs av en annan huvudman än hemkommunen. Detta motiverar att kommuner följer upp eleverna ur båda perspektiven, det vill säga både resultat för den egna verksamheten och för de folkbokförda eleverna.

Nästan hälften av landets gymnasieelever går i en skola som drivs av andra huvudmän än hemkommunen.

Modellberäknade värden

SKL vill möjliggöra mer rättvisa jämförelser mellan kommuner och ge en bild av hur väl huvudmännen i sin gymnasieverksamhet uppfyller sitt uppdrag att kompensera för de skillnader i förutsättningar som följer med att elever har olika socioekonomisk bakgrund. Därför har vi gett uppdrag åt Statistiska centralbyrån att utifrån en statistisk modell räkna ut förväntade resultat där hänsyn tas till elevsammansättningen på skolorna i kommunen. De modellberäknade värdena utgår från lägeskommunsperspektivet och beskriver hur kommunala skolors elever presterar i relation till elevsammansättningen.

Variablerna som vi tar hänsyn till har betydelse för elevers resultat. Till exempel visar Skolverkets statistik att elever vars föräldrar har lägre utbildningsbakgrund som grupp presterar sämre i skolan jämfört med barn till högutbildade föräldrar. Likaså har elever med migrationsbakgrund i genomsnitt sämre genomströmning än svenskfödda elever, även när hänsyn tagits till föräldrarnas utbildningsnivå.¹

Not. 1.
Skolverket (2016) Uppföljning av gymnasieskolan. Regeringsuppdrag - uppföljning och analys av gymnasieskolan.

I år har modellen justerats för indikatorerna som beskriver andelen elever som uppnått examen inom tre respektive fyra år.

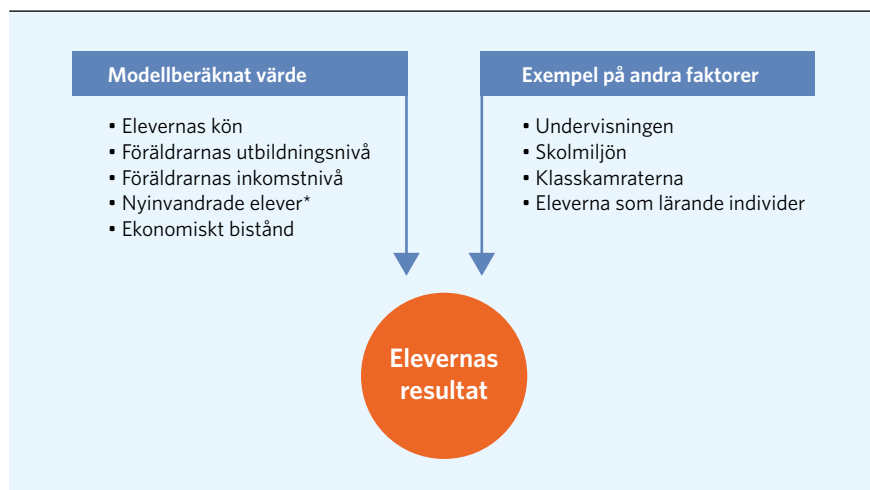
Modellen innehåller delvis nya uppgifter

I år har modellen justerats för indikatorerna som beskriver andelen elever som uppnått examen inom tre respektive fyra år. Justeringen innebär att uppgiften om andelen nyinvandrade elever vid utbildningens början lagts in i modellen, eftersom analyser av data för det aktuella läsåret visar att denna uppgift har betydelse för kommunernas resultat på dessa mått. Däremot har uppgiften om andelen nyinvandrade elever inte samma inverkan på indikatorn om genomsnittlig betygspoäng bland elever som fullföljt gymnasieskolan. Därför är den statistiska modellen för denna indikator oförändrad i relation till föregående år. Med nyinvandrad elev avses här den som invandrat till Sverige tidigast fyra år före mättillfället och som inte tidigare bott i Sverige eller gått i svensk skola. För genomströmningsmått är mättillfället hösten då utbildningen börjar och för genomsnittlig betygspoäng våren då utbildningen fullföljs. Notera att statistiken ännu inte kan fånga hela gruppen nyanlända elever, utan enbart de som blivit folkbokförda och fått ett svenskt personnummer (invandrat).

Betydelsen av andelen nyinvandrade elever skiljer sig alltså åt mellan indikatorerna. Det är många av dem som lämnar gymnasieskolan utan att ha uppnått examen, samtidigt som de få elever som slutför sin utbildning har resultat som ligger nära svenskfödda elevers.

I figur 2 visar den vänstra pilen de variabler som ingår i modellen, medan den högra pilen ger exempel på andra faktorer som påverkar elevers resultat.

FIGUR 2. Vad påverkar elevernas resultat?

*Uppgift om andel nyinvandrade elever ingår inte i modellen för genomsnittlig betygspoäng.

Modellen beskriver sambandet mellan socioekonomiska faktorer och elevers resultat på riksnivå. För varje kommun beräknas därefter ett förväntat resultat, som anger vilka resultat eleverna i kommunens skolor förväntas ha givet elevsammansättningen. Genom att titta på avvikelsen mellan de faktiska och de förväntade, modellberäknade, värdena kan vi beskriva om eleverna i kommunens skolor presterat bättre, lika eller sämre än förväntat baserat på ett riksgenomsnitt. Vi ser detta som en indikator på hur framgångsrik huvudmannen varit i sitt kompensatoriska uppdrag.

I redovisningen av avvikelser från modellberäknade värden har vi uteslutit kommuner där underlaget är färre än 30 elever, eftersom skattningarna annars bedömts bli för osäkra.

Skolor och huvudmän behöver bedriva ett ständigt förbättringsarbete med målsättningen att alla elever ska nå så långt som möjligt och fullfölja sina studier. Vår förhoppning är att jämförelser som tar hänsyn till kommuners olikheter kan motivera huvudmännen ytterligare i sitt kvalitetsarbete.

Vår förhoppning är att jämförelser som tar hänsyn till kommuners olikheter kan motivera huvudmännen ytterligare i sitt kvalitetsarbete.

Resultat på kommunnivå

I detta avsnitt beskriver vi kommunvisa resultat om genomströmning och genomsnittlig betygspoäng. Uppgifter om grundläggande högskolebehörighet redovisas bara på nationell nivå. Först presenterar vi resultat för elever i kommunala skolor i respektive kommun, det vill säga lägeskommunspektivet. Här har vi även med uppgifter om kommuner vars elever presterar bättre än förväntat utifrån socioekonomiska förutsättningar, det vill säga har en positiv avvikelse från modellberäknade värden. Därefter presenterar vi resultat utifrån elevers hemkommun, utan hänsyn tagen till skolans läge och huvudman. Ibland visar tabellerna olika rangordning för kommuner som har samma värden. Detta beror på att vi i rangsättningen tar hänsyn till fler decimaler än vad som syns i rapporten.

Redovisningen av elevers genomströmning utgår från andelen elever som uppnått examen inom fyra år. Vi väljer det längre tidsperspektivet eftersom en del kommuner har stor andel elever som påbörjar sin utbildning på introduktionsprogram, byter program eller av andra anledningar behöver mer än tre år på sig att få examen. Kommunvisa uppgifter om genomströmning inom tre år finns att hämta i tabellbilagan.

Målsättningen för gymnasieskolan är inte desto mindre att eleverna ska uppnå examen inom tre år. Reformen Gy 2011 framhäver tydligare än tidigare huvudmannens och rektors ansvar att skapa en likvärdig utbildning. Detta innebär att utbildningen ska anpassas efter varje elevs förutsättningar och behov. Stöd och stimulans ska ges till alla så att de får möjlighet att utvecklas så långt som möjligt.

Målsättningen för gymnasieskolan är inte desto mindre att eleverna ska uppnå examen inom tre år.

Examen inom fyra år i kommunala skolor

Tabell 1 visar andelen elever som uppnått examen inom fyra år bland nybörjare i kommunala gymnasieskolor hösten 2011. Redovisningen utgår från samtliga elever i gymnasieskolans första år, vilket innebär att program-sammansättningen i kommunens skolor påverkar utfallet.

TABELL 1. Kommunala skolor med störst andel elever med examen inom 4 år (faktiskt värde) samt störst positiv avvikelse från modellberäknat värde

A2. Gymnasieelever med examen inom 4 år - kommunala skolor			A2. Positiv avvikelse från modellberäknat värde - kommunala skolor		
Kommun	Andel (%)	Antal kommunala skolor 2011/12	Kommun	Avvikelse (procentenheter)	Antal kommunala skolor 2011/12
1 Borgholm*	90,0	1	1 Norsjö	+36,8	1
2 Överkalix*	88,9	1	2 Berg	+24,9	1
3 Vellinge	87,7	1	3 Hällefors	+22,5	1
4 Krokomb*	83,3	2	4 Hofors	+21,9	1
5 Nacka	83,0	2	5 Filipstad	+20,3	1
6 Härryda	82,9	1	6 Jokkmokk	+19,9	1
7 Danderyd	82,8	1	7 Tranemo	+18,2	1
8 Vetlanda	82,3	1	8 Bräcke	+17,1	1
9 Piteå	82,2	2	9 Tranås	+17,0	1
10 Tibro	81,8	1	10 Säffle	+16,1	1
10 Kramfors	81,8	3	11 Arvidsjaur	+15,7	1
12 Lerum	81,7	1	12 Kramfors	+15,1	3
13 Ludvika	81,7	2	13 Åmål	+14,6	1
14 Tranemo	81,0	1	14 Vetlanda	+14,6	1
15 Nässjö	80,6	1	15 Arvika	+14,4	2
16 Sollentuna	80,4	2	16 Emmaboda	+14,2	1
17 Kungsbacka	80,3	2	17 Ovanåker	+14,0	1
18 Tranås	80,1	1	18 Storuman	+14,0	1
19 Herrljunga	79,8	1	19 Säter	+13,6	1
20 Ovanåker	79,5	1	20 Tibro	+13,1	1

Kommuner där elevunderlaget omfattar färre än 30 elever är markerade med asterisk (*) vad gäller faktiska värden och exkluderade ur redovisningen vad gäller avvikelse från modellberäknat värde. Observera att statistiken fram till 2011/12 redovisar antal skolor och därefter antal skolenheter.

Störst andel elever med examen inom fyra år hade de kommunala gymnasieskolorna i Borgholm och Överkalix. Gymnasieskolan i Borgholm (Ölands gymnasium) ingår i Kalmarsunds gymnasieförbund. I båda fallen hade eleverna uppnått examen redan efter tre studieår och uppgifterna baseras på ett litet elevunderlag, tio respektive åtta elever. Två exempel på lite större kommuner med hög genomströmning är Vellinge och Nacka.

De 34 elever som påbörjade sin utbildning i Norsjös gymnasieskola hösten 2011 hade i störst utsträckning i relation till modellberäknat värde uppnått examen fyra år senare. Nästan 37 procentenheter fler elever än förväntat utifrån Norsjös elevsammansättning fick examen.

Tranemo, Tranås och Kramfors är exempel på kommuner som hade goda resultat både sett till faktisk genomströmning och med hänsyn till elevsammansättningen i kommunerna.

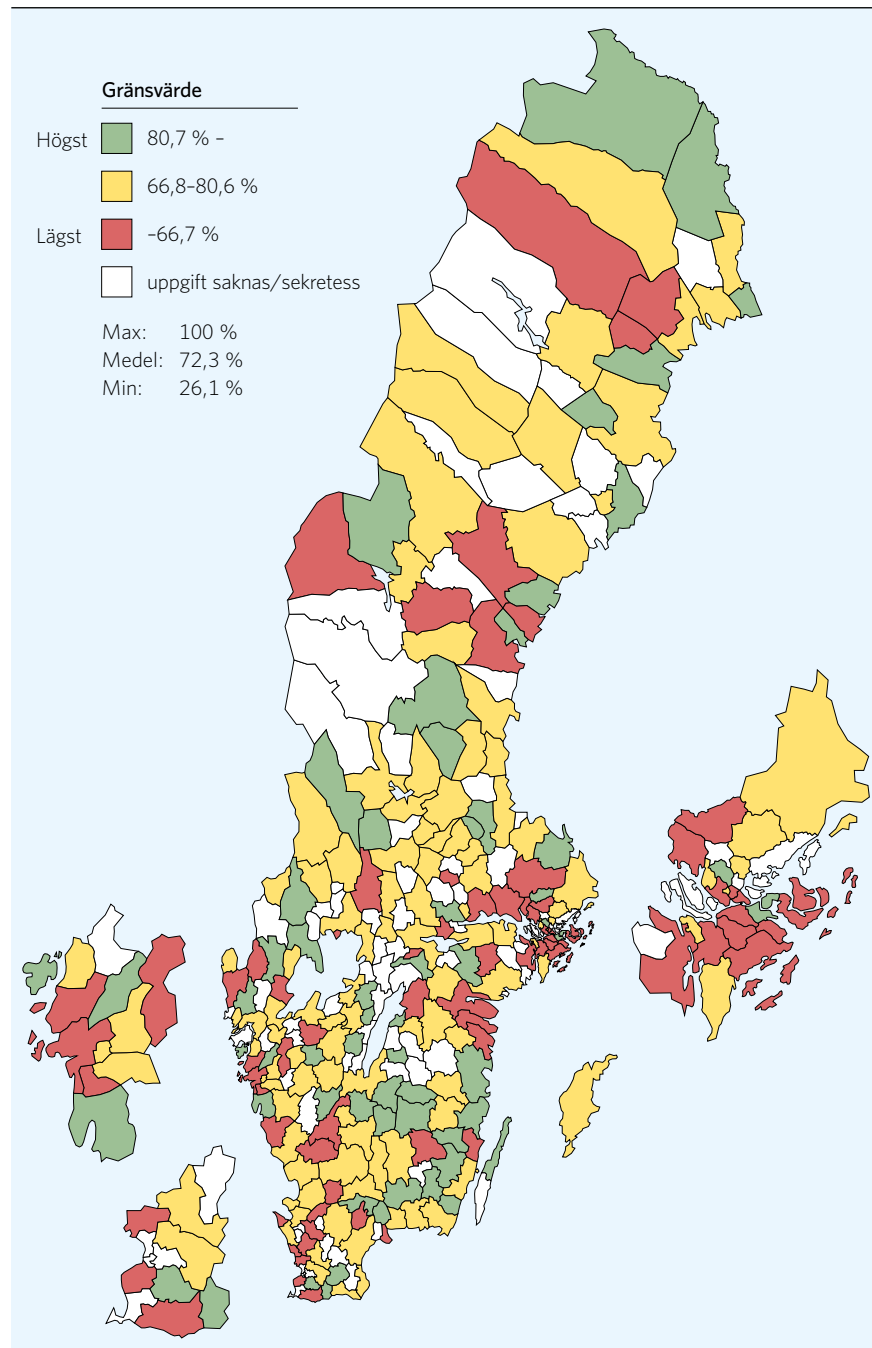
EN ATTRAKTIV GYMNASIEUTBILDNING FÖR ALLA

För närvarande pågår en statlig utredning med uppdrag att föreslå åtgärder för att alla ungdomar ska påbörja och slutföra en gymnasieutbildning. Utredningen *En attraktiv gymnasieutbildning för alla* ska lämna sitt slutbetänkande den 31 oktober 2016.

För mer information, se www.sou.gov.se/gymnasieutredningen

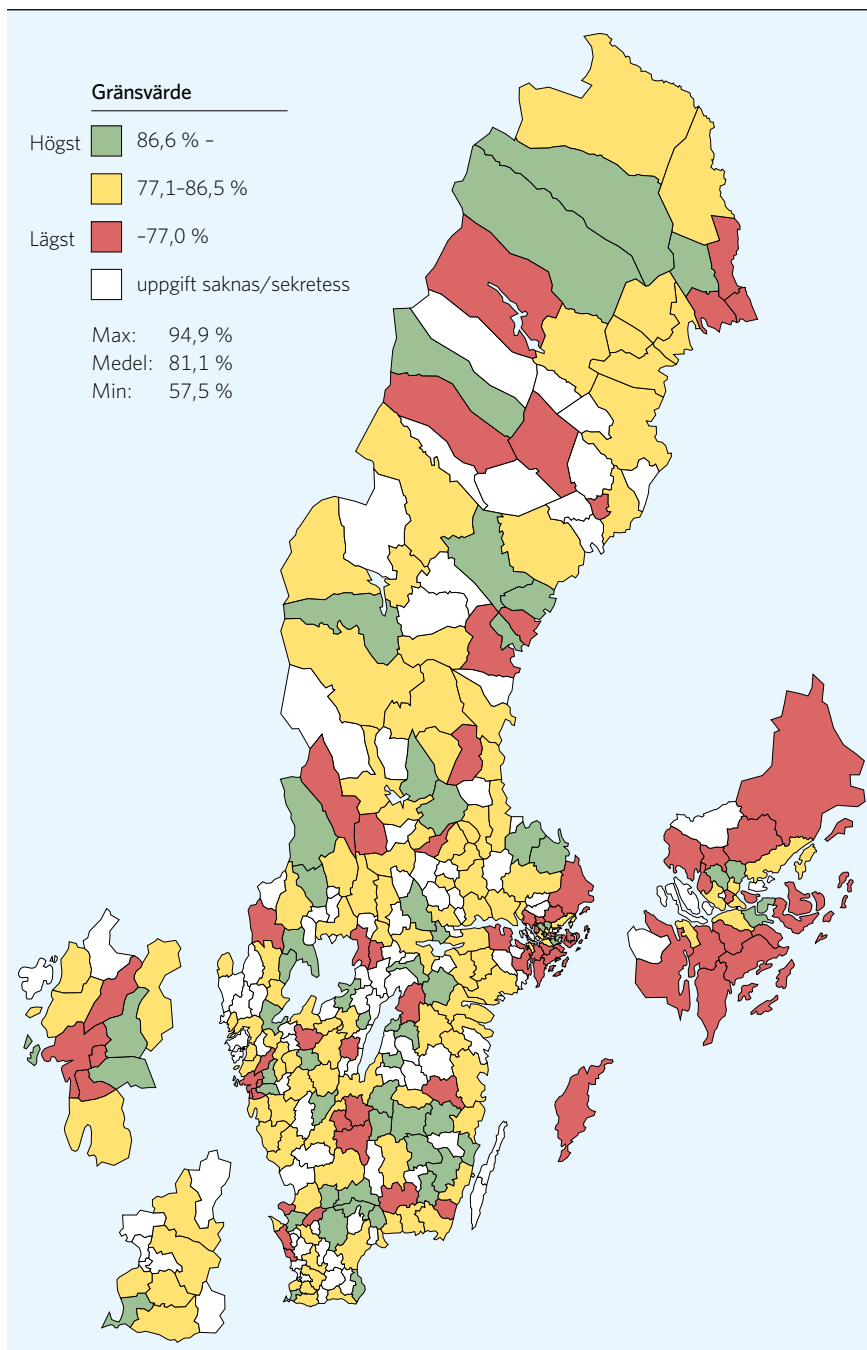
Kartorna 1 och 2 visar andelen elever som uppnått examen inom fyra år efter påbörjad utbildning på yrkes- respektive högskoleförberedande program hösten 2011. Det är stora skillnader i genomströmning mellan enskilda program. Vid jämförelser mellan kommuner behöver därför också hänsyn tas till vilka program som anordnas i kommunen.

KARTA 1. Gymnasieelever med examen inom 4 år, nybörjare på yrkesprogram i kommunala skolor hösten 2011

Karta 1 visar andelen elever som efter studiestart på yrkesprogram i kommunala skolor hösten 2011 uppnått examen inom fyra år. I den fjärdedel av kommunerna som hade bäst resultat nådde som minst nästan 81 procent examen, och i den fjärdedel med lägst genomströmning tog som mest knappt 67 procent av eleverna examen.

KARTA 2. Gymnasieelever med examen inom 4 år, nybörjare på högskoleförberedande program i kommunala skolor hösten 2011

Karta 2 visar andelen elever som efter studiestart på högskoleförberedande program i kommunala skolor hösten 2011 uppnått examen inom fyra år. I den fjärdedel av kommunerna som hade bäst resultat nådde som minst nästan 87 procent examen, och i den fjärdedel med lägst genomströmning tog som mest 77 procent av eleverna examen.

TIPS PÅ MER

STATISTIK OM FULLFÖLJD GYMNASIEUTBILDNING

Delegationen för unga till arbete (DUA) har tagit fram statistik om unga vuxna som vid 20 års ålder inte fullföljt gymnasieskolan. Statistiken beskriver i vilken utsträckning dessa vid 25 års ålder fullföljt en gymnasieutbildning genom kompletterande studier.

Statistiken går att hämta på www.dua.se på nationell, läns- och kommunnivå.

Goda betygresultat bland Övertorneås elever

Redovisningen av genomsnittlig betygspoäng utgår från samtliga elever som fullföljt gymnasieskolan läsåret 2014/15 och inkluderar såväl de som uppnått examen som studiebevis om 2 500 poäng, oavsett hur många studieår som utbildningen omfattat. Här ingår alltså inte de elever som avbrutit sina gymnasiestudier eller de som läst alla tre åren men inte fått examen eller studiebevis från fullständigt program.

TABELL 2. Kommunala skolor med högst genomsnittlig betygspoäng (GBP) bland elever med examen eller studiebevis om 2 500 poäng (faktiskt värde) samt störst positiv avvikelse från modellberäknat värde

A4. Genomsnittlig betygspoäng bland avgångselever - kommunala skolor

A4. Positiv avvikelse från modellberäknat värde - kommunala skolor

	Kommun	GBP	Antal	Kommun	Avvikelse	Antal	
			kommunala skolenheter 2014/15			kommunala skolenheter 2014/15	
1	Öckerö	16,1	1	1	Övertorneå	+2,2	1
2	Berg*	15,6	1	2	Hällefors	+1,5	1
3	Sävsjö	15,5	1	3	Vilhelmina	+1,3	1
4	Lidingö	15,3	2	4	Bengtstors	+1,2	1
5	Värmdö	15,2	2	5	Malung-Sälen	+1,2	1
6	Övertorneå	15,1	1	6	Sävsjö	+1,2	1
7	Mellerud*	15,1	1	7	Emmaboda	+1,1	1
8	Vilhelmina	15,1	1	8	Sunne	+1,0	2
9	Nacka	15,1	3	9	Nybro	+1,0	3
10	Torsås	15,0	2	10	Västervik	+0,9	4
11	Arboga	14,9	1	11	Vaggeryd	+0,9	1
12	Stockholm	14,8	48	12	Arvika	+0,8	3
13	Bengtstors	14,8	1	13	Filipstad	+0,8	4
14	Vellinge	14,8	1	14	Haparanda	+0,8	1
15	Täby	14,8	2	15	Torsås	+0,8	2
16	Malung-Sälen	14,8	1	16	Rättvik	+0,8	2
17	Emmaboda	14,8	1	17	Alingsås	+0,8	4
18	Sollentuna	14,7	1	18	Hultsfred	+0,7	2
19	Luleå	14,7	9	19	Arboga	+0,7	1
20	Eksjö	14,7	2	20	Öckerö	+0,7	1

Kommuner där elevunderlaget omfattar färre än 30 elever är markerade med asterisk (*) vad gäller faktiska värden och exkluderade ur redovisningen vad gäller avvikelse från modellberäknat värde. Avvikelse från modellberäknat värde anges i betygspoäng.

Högst genomsnittlig betygspoäng hade elever som läst i Öckerös seglande gymnasieskola och Fjällgymnasiet i Berg (16,1 respektive 15,6). Flera av de kommuner vars elever hade högst genomsnittlig betygspoäng fanns också med på motsvarande lista för föregående läsår.

Elever vid Gränsälvgymnasiet i Övertorneå hade störst positiv avvikelse från kommunens modellberäknade värde för genomsnittlig betygspoäng (+2,2). Även den faktiska betygspoängen var hög bland Övertorneås elever. Även Vilhelmina och Bengtsfors, är exempel på kommuner som har såväl höga faktiska värden som positiva avvikelser från modellberäknade värden.

Folkbokförda i Ydre har bäst genomströmning

Nu byter vi perspektiv och beskriver istället resultaten utifrån elevernas hemkommun. Här ingår samtliga elever som var folkbokförda i kommunen, oavsett var de gick i skola. De tjugo kommuner med högst genomströmning inom fyra år visas i tabell 3.

Elever folkbokförda i Ydre vid utbildningens början hade i störst utsträckning uppnått examen inom fyra år, nästan 88 procent. Inga av dessa elever har gått i skola i hemkommunen, då Ydre inte anordnar egen gymnasieutbildning. Detsamma gäller för eleverna folkbokförda i Bjurholm och Laxå², som också i hög grad fått examen inom fyra år.

TABELL 3. Hemkommuner med störst andel elever med examen inom 4 år

A2. Gymnasieelever med examen inom 4 år - hemkommun

Rang	Kommun	Andel (%)	Antal kommunala skolor 2011/12
1	Ydre	87,8	-
2	Oxelösund	85,5	1
3	Bjurholm	83,7	-
4	Vellinge	83,3	1
5	Tibro	83,2	1
6	Herrljunga	82,7	1
7	Malå	82,5	1
8	Laxå	82,1	-
9	Piteå	81,9	2
10	Högsby	81,7	1
11	Täby	81,3	1
12	Danderyd	81,0	1
12	Robertsfors	81,0	1
14	Höganäs	80,5	1
15	Lomma	80,3	1
16	Karlsborg	80,0	1
16	Svenljunga	80,0	1
18	Kungsbacka	80,0	2
19	Vetlanda	79,4	1
20	Nässjö	79,3	1

Not. 2.

Laxå ingår i Sydnärkes gymnasieförbund.

TABELL 4. Hemkommuner med högst genomsnittlig betygspoäng (GBP) bland elever med examen eller studiebevis om 2 500 poäng

A4. Genomsnittlig betygspoäng bland avgångna - hemkommun

Kommun	Andel (%)	Antal kommunala skolenheter 2014/15
1 Danderyd	15,8	3
2 Lidingö	15,5	2
3 Vilhelmina	14,9	1
4 Täby	14,9	2
5 Nacka	14,9	3
6 Säter	14,8	1
7 Dorotea	14,8	-
8 Vellinge	14,8	1
9 Övertorneå	14,8	1
10 Sollentuna	14,8	1
11 Höganäs	14,7	1
12 Sävsjö	14,7	1
13 Lomma	14,7	-
14 Båstad	14,6	1
15 Lund	14,6	4
16 Kiruna	14,6	5
17 Hällefors	14,6	1
18 Luleå	14,5	9
19 Eksjö	14,5	2
20 Norsjö	14,5	1

Högst genomsnittlig betygspoäng bland folkbokförda i Danderyd

I likhet med tidigare år har flera förortskommuner till Stockholm hög genomsnittlig betygspoäng bland de folkbokförda eleverna.

Tabell 4 visar att högst genomsnittlig betygspoäng hade elever folkbokförda i Danderyd och Lidingö, vilket var fallet även för avgångskullen ett år tidigare.

Resultat på nationell nivå

I detta avsnitt presenterar vi gymnasieskolans resultat på nationell nivå under de senaste fem läsåren. Eftersom gymnasieskolan reformerades år 2011 visar tidsseriens tre första läsår resultat för elever som läst sin utbildning före reformen, medan de två senaste läsåren berör elever som gått i den reformerade gymnasieskolan. Jämförelser över tid ska därför göras med försiktighet.

Vanligare att elever fullföljer sin utbildning

En målsättning med reformen Gy 2011 var att öka genomströmningen så att eleverna i högre grad uppnår gymnasieexamen inom tre år och att så få som möjligt avbryter sina gymnasiestudier.

Tabell 5 visar andelen elever som fullföljt gymnasieskolan bland nybörjare 2007/08–2012/13. Med fullföljd utbildning avses andelen som uppnått slutbetyg före reformen och examen eller studiebevis om 2 500 poäng efter reformen.

TABELL 5. Gymnasieelever som fullföljt sin utbildning inom 3 respektive 4 år, andel (%)

Indikator	Nybörjare i år 1 läsåret				
	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13
A1b. Gymnasieelever som fullföljt sin utbildning inom 3 år inkl IV/IM, andel (%)	68,7	68,8	71,0	70,7	71,7
A1. Gymnasieelever med examen inom 3 år inkl IM, andel (%)	-	-	-	63,4	65,2
A2b. Gymnasieelever som fullföljt sin utbildning inom 4 år inkl IV/IM, andel (%)	76,7	76,7	76,4	78,0	-
A2. Gymnasieelever med examen inom 4 år inkl IM, andel (%)	-	-	-	69,3	-

Det lila fältet markerar resultat bland elever som läst enligt Gy 2011. IV=individuella program, IM=introduktionsprogram.

Som framgår av tabell 5 har det skett en ökning av andelen elever som fullföljer sin utbildning inom såväl tre som inom fyra år. Jämfört med nybörjarkullen 2008/09 har genomströmningen inom tre år ökat med tre procentenheter och inom fyra år med drygt en procentenhet.

Mellan den första och den andra kullen som följt den reformerade gymnasieskolan har andelen elever som fått examen inom tre år ökat med nästan två procentenheter. En möjlig förklaring till att andelen elever som uppnår examen inom tre år har ökat mellan de aktuella läsåren är att fler elever har blivit godkända i kursen Matematik 1, som samtliga elever på nationella program läser.³

Bland de elever som började sin utbildning på ett yrkesprogram hösten 2012 uppnådde nästan 70 procent examen inom tre år. Detta är drygt tre procentenheter mer än i kullen innan. Motsvarande andel bland de som började på ett högskoleförberedande program var nära 76 procent, vilket är nästan två procentenheter mer än i kullen innan. Kvinnor uppnår i högre grad än män examen inom tre år. Störst är skillnaden på högskoleförberedande program där nästan 79 procent av kvinnorna fick examen inom tre år, jämfört med knappt 72 procent av männen. På yrkesprogrammen uppgår skillnaden mellan könen bara till en halv procentenhet, även om det finns stora skillnader mellan de enskilda programmen.

Få får examen efter start på introduktionsprogram

I Öppna jämförelser – Gymnasieskola särredovisar vi inte resultat för elever som påbörjat sin utbildning på introduktionsprogram. Det innebär att dessa elever bara finns med i uppgifter som beskriver samtliga elevers genomströmning. Skolverkets statistik visar däremot att knappt 14 procent av eleverna som var nybörjare på ett introduktionsprogram hösten 2011 slutförde en gymnasieutbildning med examen från nationellt program inom fyra år. Bland eleverna som påbörjat sin utbildning på språkintröduktion var denna andel hälften så stor, knappt 7 procent.⁴ Som en jämförelse var andelen med examen inom fyra år 77 procent bland de som i samma kull börjat sin utbildning på ett nationellt program.

Ett syfte med gymnasiereformen var att öka möjligheterna för elever att tillgodogöra sig utbildningen på nationella program genom att höja kraven för antagning och förtydliga rätten till stödinsatser. Allt färre elever uppfyller behörighetskraven och får därför inleda sin gymnasieutbildning på ett introduktionsprogram, där språkintröduktion står för den huvudsakliga ökningen. Det finns stora utmaningar i att möjliggöra för den ökande andel elever som inte uppfyller behörighetskraven att lyckas slutföra en gymnasieutbildning.

Liten ökning i andelen med grundläggande högskolebehörighet

En följd av reformen Gy 2011 är att en examen från yrkesprogram inte per automatik leder till grundläggande behörighet för högskolestudier. För att uppnå sådan behöver eleverna läsa behörighetsgivande kurser. Här redovisas andelen som uppnått grundläggande behörighet till universitet och högskola inom tre respektive fyra år. Utöver den grundläggande behörigheten kräver många högskoleutbildningar även särskild behörighet. Dessa redovisar vi inte här.

Jämfört med nybörjarkullen 2008/09 har genomströmningen inom tre år ökat med tre procentenheter och inom fyra år med drygt en procentenhet.

Not. 3.
Skolverket (2015) Betyg och studieresultat i gymnasieskolan 2014/15. Beskrivande statistik.

Not. 4.
Skolverkets officiella statistik om gymnasieskolans resultat läsåret 2014/15, tabell 3B.

TABELL 6. Gymnasieelever med grundläggande behörighet till universitet och högskola inom 3 respektive 4 år, andel (%)

Indikator	Nybörjare i år 1 läsåret				
	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13
A3. Gymnasieelever med grundläggande behörighet till universitet och högskola inom 3 år, andel (%)	69,3	69,3	71,6	51,6	53,4
A3b. Gymnasieelever med grundläggande behörighet till universitet och högskola inom 4 år, andel (%)	67,2	67,1	66,7	55,6	-

Det lila fältet markerar resultat bland elever som läst enligt Gy 2011.

Som framgår av tabell 6 minskade andelen elever med grundläggande behörighet kraftigt vid införandet av reformen. Mellan den första och andra nybörjarkullen som läst enligt Gy 2011 ökade andelen med nästan två procentenheter. En möjlig förklaring till denna ökning kan vara att det blivit tydligare för yrkesprogramseleverna i den andra kullen att de hade rätt att läsa till behörighetsgivande kurser. Att en större andel uppnår examen inom tre år bidrar också till att fler elever uppnår grundläggande behörighet.

Bland elever som hösten 2012 påbörjat sin utbildning på yrkesprogram var andelen som uppnådde grundläggande behörighet inom tre år 31 procent, jämfört med 75 procent bland eleverna som påbörjat sin utbildning på högskoleförberedande program. Kvinnor når i högre grad än män grundläggande behörighet. Bland nybörjareleverna på yrkesprogram hösten 2012 fick 40 procent av kvinnorna grundläggande högskolebehörighet inom 3 år, jämfört med 24 procent bland männen. På samma tid fick 79 procent av kvinnorna och 71 procent av männen behörighet efter inledande studier på högskoleförberedande program. Att könsskillnaderna är särskilt stora bland yrkesprogrammets elever kan ha som en förklaring att en större andel av eleverna på de kvinnodominerade programmen siktar på ett yrke som kräver eftergymnasial utbildning.

Kvinnor når i högre grad än män grundläggande behörighet.

Stabil genomsnittlig betygspoäng

Indikatorn som visar genomsnittlig betygspoäng utgår från de elever som uppnått examen eller fått studiebevis om 2 500 poäng respektive läsåret, oavsett hur många studieår det tagit för eleverna att fullfölja utbildningen. Tabell 7 visar elevernas genomsnittliga betygspoäng under de senaste fem läsåren.

TABELL 7. Genomsnittlig betygspoäng efter fullföljd gymnasieutbildning

Indikator	Avgångselever läsåret				
	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15
A4. Genomsnittlig betygspoäng efter fullföljd gymnasieutbildning	14,1	14,0	14,0	14,0	14,0

Det lila fältet markerar resultat bland elever som läst enligt Gy 2011.

Som framgår har den genomsnittliga betygspoängen legat stabilt under den beskrivna perioden, även om jämförelsen ska göras med försiktighet eftersom de två senaste avgångskullarna blivit betygssatta enligt en skala med fler steg.

Bland de elever som fullföljde sin utbildning på ett yrkesprogram var den genomsnittliga betygspoängen 12,9, att jämföra med 14,5 på högskoleförberedande program. Kvinnor hade i genomsnitt bättre resultat än män; 14,6 jämfört med 13,4. Skillnaden mellan kvinnors och mäns resultat var precis densamma föregående läsår. Förra gången en ny betygsskala infördes var skillnaderna mellan kvinnors och mäns resultat som minst under de år som följde närmast efter, för att därefter öka.

Övergång till arbete och studier efter gymnasieskolan

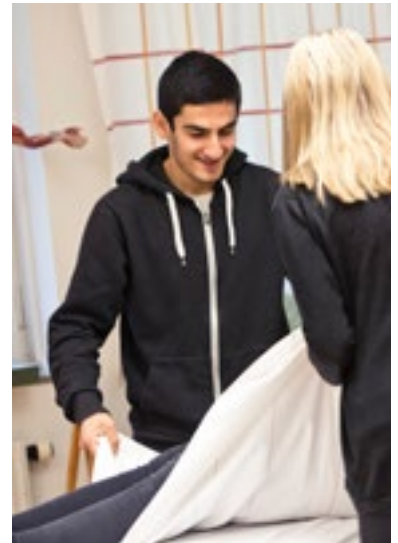
Nästan alla elever påbörjar en gymnasieutbildning när de är klara med grundskolan. Som vi sett tidigare i detta kapitel är det däremot inte alla som slutför sin utbildning. Studier visar att en fullföljd gymnasieutbildning är en viktig och ibland helt nödvändig förutsättning för ungdomars övergång till högre studier eller arbete.⁵

Gymnasieskolan har en viktig uppgift att förbereda eleverna för fortsatta studier eller arbetsliv. I detta avsnitt beskriver vi hur gymnasieskolan lyckas med denna uppgift. Det är viktigt att komma ihåg är att även yttre faktorer, såsom det samhällsekonomiska läget vid tiden för fullföljd gymnasieskola, spelar stor roll för ungdomars övergång till arbete och studier. Därför beskriver vi denna statistik som ett indirekt mått på gymnasieskolans resultat.

Presentationen utgår från det sammanlagda måttet som visar andelen ungdomar som antingen har en etablerad ställning på arbetsmarknaden eller befinner sig i någon form av studier två år efter fullföljd gymnasieutbildning. Bakom det sammanlagda måttet förekommer stora skillnader beroende på vilka utbildningar ungdomarna läst i gymnasieskolan. I tabellbilagan som hör till rapporten finns även separata uppgifter om andelen etablerade på arbetsmarknaden respektive olika kategorier av studerande. För mer programvis information och uppgifter om verksamhet bland ungdomar som inte fullföljt gymnasieskolan hänvisar vi till Skolverkets statistik.⁶

Vad vi menar med etablerade och studerande

Redovisningen utgår från måttet *etableringsstatus*, som används av såväl SCB som flera utbildningsmyndigheter i beskrivningen av övergång från utbildning till arbete och fortsatta studier. Måttet omfattar sex kategorier, varav tre utgör olika grader av ställning på arbetsmarknaden (etablerad ställning, osäker ställning respektive svag ställning). Här fokuserar vi på kategorin etablerad ställning, som beskriver de ungdomar som fått starkast anknytning till arbetsmarknaden. Det finns också två kategorier av studerande (högskolestuderande och övriga studerande) som vi i detta sammanlagda mått kallar studerande. Notera att en etablerad ställning på arbetsmarknaden inte är synonymt med att ungdomarna har ett arbete, vilket de även kan ha med osäker eller svag ställning på arbetsmarknaden eller vid sidan av studier. Utöver de olika kategorierna av etablering på arbetsmarknaden och studier ringar måttet också in den grupp ungdomar som varken arbetar eller studerar.

Not. 5.

Se till exempel Skolverket (2014) Vad ungdomar gör efter gymnasieskolan – en registerstudie. Rapport 411 och SKL (2016) Utbildning – nyckeln till arbete.

Not. 6.

Se <http://skolverket.se/statistik-och-utvardering/statistik-i-tabeller/gymnasieskola/efter-gymnasieskolan>

Etablerade eller studerande efter två år per kommun

Även uppgifter om ungdomars verksamhet två år efter gymnasieskolan presenteras utifrån två kommunperspektiv, det vill säga per lägeskommun för kommunala skolor och per hemkommun där alla folkbokförda elever är inkluderade. Kommunuppgifterna utgår från var eleven gick i skola respektive var folkbokförd vid tiden för fullföljd gymnasieutbildning. Tabell 8 visar resultat för båda dessa perspektiv utifrån uppgifter om etablering och studier två år efter gymnasieskolan för kullen som fullföljde sin utbildning med slutbetyg läsåret 2011/12 (det vill säga deras verksamhet under 2014).

TABELL 8. Ungdomar med slutbetyg 2011/12 som är etablerade på arbetsmarknaden eller studerande 2 år efter fullföljd gymnasieutbildning (verksamhetsåret 2014), andel (%)

A5. Ungdomar som är etablerade eller studerande 2 år efter gy-skolan (2014), andel (%) - kommunala skolor

A5. Ungdomar som är etablerade eller studerande 2 år efter gy-skolan (2014), andel (%) - hemkommun

Rang	Kommun	Andel (%)	Antal kommunala skolor 2011/12	Rang	Kommun	Andel (%)	Antal kommunala skolor 2011/12
1	Jokkmokk	85,4	1	1	Danderyd	84,4	1
2	Säter	83,9	1	2	Ödeshög	82,0	1
3	Herrljunga	82,3	1	3	Täby	80,3	1
4	Sävsjö	82,2	1	4	Salem	80,3	1
5	Värnamo	82,0	1	5	Sävsjö	79,2	1
6	Lidingö	81,4	2	6	Bjurholm*	79,2	-
7	Danderyd	80,6	1	7	Gnosjö	79,1	1
8	Täby	80,6	1	8	Lidingö	79,0	2
9	Vetlanda	80,5	1	9	Jokkmokk	78,8	1
10	Salem	80,4	1	10	Ydre	78,7	-
11	Ulricehamn	80,1	1	11	Vetlanda	78,5	1
12	Upplands-Bro	78,6	1	12	Kiruna	78,4	1
12	Skurup	78,6	1	13	Värnamo	78,2	1
14	Ludvika	78,4	2	14	Grästorp	77,9	1
15	Stockholm	78,1	27	15	Kungälv	76,3	1
16	Gislaved	77,7	2	16	Ulricehamn	76,3	1
17	Kiruna	77,6	1	17	Järfälla	76,3	6
18	Ängelholm	77,5	1	18	Töreboda	76,1	2
19	Sollentuna	77,2	2	19	Örkelljunga	75,9	2
20	Leksand	76,9	1	20	Mölnadal	75,9	1

Kommuner där elevunderlaget omfattar färre än 30 elever är markerade med asterisk (*).

Störst andel etablerade eller studerande efter gymnasieutbildning i Jokkmokk

De elever som avslutade sin utbildning på Lapplands Gymnasiums skola i Jokkmokk läsåret 2011/12 var i störst utsträckning antingen etablerade eller studerande två år senare. Därefter följer elever som läst vid den numera avvecklande skolan i Säter. I övrigt ligger i likhet med tidigare år flera av lägeskommunerna med stor andel etablerade eller studerande två år efter gymnasieskolan i stockholmsregionen.

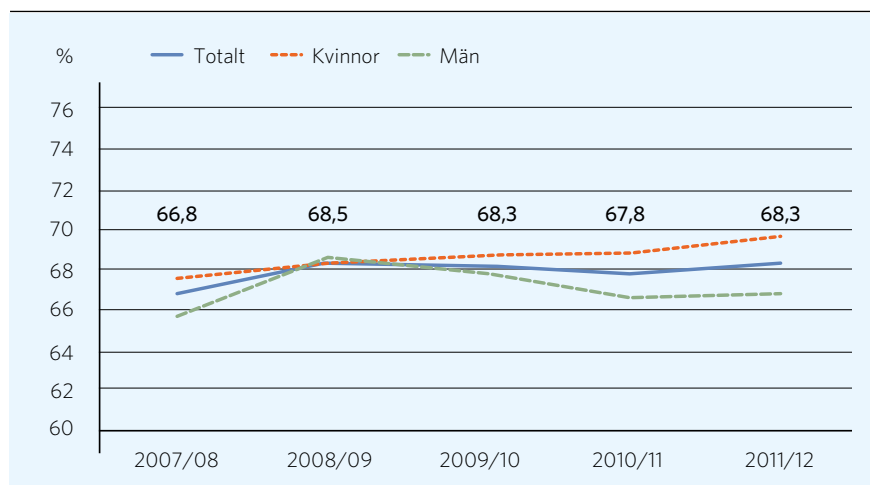
När utgångspunkten istället är ungdomarnas hemkommun när de fullföljde gymnasieskolan har Danderyd störst andel etablerade eller studerande efter två år.

Etablerade eller studerande efter två år på nationell nivå

Totalt sett var drygt 68 procent av avgångskullen 2011/12 antingen etablerade på arbetsmarknaden eller studerande två år efter gymnasieskolan. Bland kvinnorna var denna andel något högre än bland männen, nästan 70 procent jämfört med 67 procent. Diagram 1 visar utvecklingen av andelen etablerade eller studerande över tid. Observera att eftersom vi beskriver etablering och studier två år efter gymnasieskolan visar diagrammet uppgifter för avgångskullen 2007/08 deras situation 2010, för avgångskullen 2008/09 deras situation 2011 och så vidare.

Drygt 68 procent av avgångskullen 2011/12 var antingen etablerade på arbetsmarknaden eller studerande två år efter gymnasieskolan.

DIAGRAM 1. Ungdomar som är etablerade eller studerar 2 år efter gymnasieskolan, avgångselever 2007/08-2011/12, per kön

Värden som presenteras i diagrammet avser totalen och inkluderar både kvinnor och män.

Som framgår av diagram 1 har andelen etablerade eller studerande efter två år varit relativt stabil bland de aktuella avgångskullarna, med undantag för en något lägre nivå i kullen som lämnade gymnasieskolan 2007/08. I de flesta avgångskullarna är kvinnor i högre grad än män etablerade eller studerande två år efter avslutad utbildning.

I tabellbilagan finns också en indikator som visar andelen folkbokförda ungdomar i åldern 17–24 år som varken arbetade eller studerade år 2014.

”Djungeln är borta, nu visas skogen och inte bara träden”

I analysverktyget Jämföraren får du snabbt en översikt av gymnasieresultaten i din kommun eller skola.

NU FINNS STATISTIKEN i Öppna jämförelser – Gymnasieskola tillgänglig i Koladas Jämföraren. Verkyget gör det enklare att hitta kommunens statistik, jämföra sig med andra och se resultat över tid. De färdiga vyer och visualiseringar i grafer som Jämföraren erbjuder gör statistiken mer lättillgänglig. Flertalet uppgifter går också att bryta ner på skolenhetsnivå för jämförelser såväl inom kommunen som med landets övriga skolor.

Ett färdigt analysredskap

Enligt Anders Norrlid, kanslichef på Rådet för främjande av kommunala analyser, RKA, har mottagandet av Jämföraren bland SKL:s medlemmar varit varmt. ”Djungeln är borta, nu visas skogen och inte bara träden, så upplever jag det att det tas emot”.

Anders Norrlid, kanslichef på Rådet för främjande av kommunala analyser.

”Jämföraren kommer successivt att ersätta de tabellbilagor vi hittills har sammanställt för statistiken i Öppna jämförelser för grund- och gymnasieskolan.”

– Kolada har även tidigare uppskattats av vana statistikanvändare, men många andra har upplevt att det varit svårt att hitta i databasen. Vi ser att Jämföraren kan nå ut till en bredare grupp av användare.

Genom att statistiken även finns på skolenhetsnivå är förhoppningen att rektorer på sikt hittar till verkyget. För den som vill få fram underliggande data och göra mer avancerade analyser går det att exportera uppgifter till Koladas andra ingång ”fri sökning”.

– Jämföraren kommer successivt att ersätta de tabellbilagor som vi hittills har sammanställt för statistiken i Öppna jämförelser för grund- och gymnasieskolan. Vi har under en tid letat efter ett bättre sätt att presentera uppgifterna på och är väldigt glada att Jämföraren nu är på plats, säger Per-Arne Andersson, chef för SKL:s avdelning för utbildning och arbetsmarknad.

Hitta Jämföraren

Du hittar Jämföraren med ett klick via www.kolada.se. Öppna jämförelser finns under fliken ”Tabeller” och redovisar de indikatorer som tas upp i denna rapport och på www.sk.se/ojgymnasieskola. Du kan även välja fliken ”Gymnasieskola” och därefter resultat på kommun- eller enhetsnivå. Via denna flik

åskådliggörs även kvalitet och resultat tillsammans med resurser.

Statistiken som finns i Kolada publiceras löpande alltefter uppgifterna blir tillgängliga. Via användar-

stödet finns instruktionsfilmer om Jämföraren. RKA erbjuder också utbildning för de som vill lära sig mer om funktionerna (se www.rka.nu/kurser).

Kommun- och landstingsdatabasen Gör så här Om Kolada Publiceringskalender API Länkar Mitt Kolada ?

Jämföraren

Välj kommun / landsting: Välj år: 2015 2014 2013

Översikt Befolkning mm Grundskola Gymnasium IFO Äldreomsorg **Tabeller**

Öppna jämförelser - Gymnasieskola

Resultatindikatorer

Direkta gymnasieresultat

- Gymnasieelever med examen inom 3 år, hemkommun, andel (%)
- Gymnasieelever med examen inom 3 år, kommunala skolor, andel (%)
- Gymnasieelever med examen inom 3 år, kommunala skolor, andel (%), avvikelse från modellberäknat
- Gymnasieelever med examen eller studiebevis inom 3 år, hemkommun, andel (%)
- Gymnasieelever med examen eller studiebevis inom 3 år, kommunala skolor, andel (%)
- Gymnasieelever med examen inom 4 år, hemkommun, andel (%)
- Gymnasieelever med examen inom 4 år, kommunala skolor, andel (%)
- Gymnasieelever med examen eller studiebevis inom 4 år, hemkommun, andel (%)
- Gymnasieelever med examen eller studiebevis inom 4 år, kommunala skolor, andel (%)
- Gymnasieelever som uppnått grundläggande behörighet till universitet och högskola inom 3 år, hemkommun, andel (%)
- Gymnasieelever som uppnått grundläggande behörighet till universitet och högskola inom 3 år, kommunala skolor, andel (%)
- Gymnasieelever som uppnått grundläggande behörighet till universitet och högskola inom 4 år, hemkommun, andel (%)
- Gymnasieelever som uppnått grundläggande behörighet till universitet och högskola inom 4 år, kommunala skolor, andel (%)
- Betygspoäng efter avslutad gymnasieutbildning hemkommun, genomsnitt
- Betygspoäng efter avslutad gymnasieutbildning, kommunala skolor
- Betygspoäng efter avslutad gymnasieutbildning, kommunala skolor, avvikelse från modellberäknat värde

Indirekta gymnasieresultat

- Ungdomar som är etablerade på arbetsmarknaden eller studerar 2 år efter fullföljd gymnasieutbildning, hemkommun, andel (%)
- Ungdomar som är etablerade på arbetsmarknaden eller studerar 2 år efter fullföljd gymnasieutbildning, kommunala skolor, andel (%)
- Ungdomar som är etablerade på arbetsmarknaden 2 år efter fullföljd gymnasieutbildning, hemkommun, andel (%)
- Ungdomar som är etablerade på arbetsmarknaden 2 år efter fullföljd gymnasieutbildning, kommunala skolor, andel (%)
- Ungdomar som studerar på högskola/universitet 2 år efter fullföljd gymnasieutbildning, hemkommun, andel (%)
- Ungdomar som studerar på högskola/universitet 2 år efter fullföljd gymnasieutbildning, kommunala skolor, andel (%)
- Ungdomar som studerar på annan studiemedelsberättigad utbildning än högskola 2 år efter fullföljd gymnasieutbildning, hemkommun, andel (%)
- Ungdomar som studerar på annan studiemedelsberättigad utbildning än högskola 2 år efter fullföljd gymnasieutbildning, kommunala skolor, andel (%)

Öppna jämförelser - Övriga

- Öppna jämförelser Socialtjänst
- Öppna jämförelser - Energi och klimat
- Öppna jämförelser - Grundskola
- Öppna jämförelser - Grundskola - Enkät: Elevernas syn på skolan
- Öppna jämförelser - Gymnasieskola**
- Öppna jämförelser - Folkhälsa
- Öppna jämförelser - Trygghet och säkerhet

	2015	2014	2013
0			
72.2		73.8	
73.0		76.2	
		70.9	
		70.7	
		79.0	
		79.2	
		54.7	58.1
		54.9	59.1
			59.0
			59.0
14.4	14.1	14.2	
	14.2	14.2	
	-0.3		
72.2	72.9		
74.5	75.0		
21.7	20.6		
22.5	20.4		
40.5	42.9		
42.5	46.7		
10.0	9.4		
9.5	7.9		

Du hittar Öppna jämförelser - Gymnasieskola i Jämföraren via de menyval som markerats i blått i bilden: Tabeller, Öppna jämförelser övriga och Öppna jämförelser - Gymnasieskola.

$$\frac{12}{18} = \frac{2}{3}$$

$$3 + \frac{1}{3} = 3\frac{1}{3}$$

$$\frac{3}{4} + 2 = 2\frac{3}{4}$$

$$4 - \frac{3}{5} = 3\frac{2}{5}$$

$$\frac{8}{7} - 1 = \frac{1}{7}$$

$$2 \cdot \frac{3}{4} = \frac{1}{2}$$

Utbildning för nyanlända elever i gymnasieålder

Under 2015 tog Sverige emot fler människor på flykt än någonsin tidigare. Det påverkar samhället på många sätt, inte minst skolan. Mottagandet av nyanlända och asylsökande skiljer sig åt i omfattning mellan landets kommuner, men för de flesta har det inneburit en ny situation som ibland har krävt förändrade arbetssätt och nya organisatoriska lösningar.

För nyanlända elever i gymnasieålder är introduktionsprogrammet språkintröduktion den vanligaste studievägen inledningsvis. Det finns en stor frihet för skolhuvudmännen att utforma programmets innehåll, vilket innebär variationer mellan kommunerna.

I detta kapitel beskrivs olika sätt att anordna mottagande och utbildning för nyanlända i gymnasieskolan. Vi ger exempel på hur språkintröduktion och vägar till vidare studier kan organiseras. Tre kommuner – Lycksele, Karlstad och Umeå – presenterar hur de har valt att ta sig an uppgiften.

SKL arbetar på olika sätt för att förbättra kommunernas förutsättningar att erbjuda en skolgång av hög kvalitet. Detta sker bland annat genom kontakter med riksdag, regering, myndigheter och pågående utredningar. I kapitlet ger vi också exempel på utvecklingsbehov och möjliga åtgärder som kan vidtas på såväl nationell som lokal nivå.

Särskilt många är i åldrarna 15–17 år, och majoriteten av dem är ensamkommande.

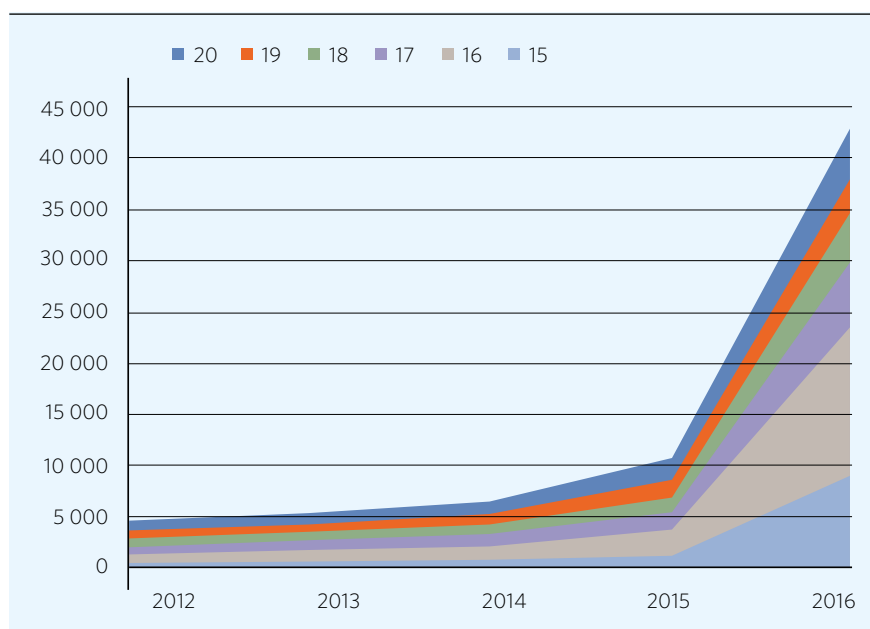
Fler nyanlända i gymnasieålder

Situationen i Sverige präglas inte enbart av att antalet nyanlända har ökat, utan även av att fler av de barn och ungdomar som kommit hit är äldre än tidigare. Särskilt många är i åldrarna 15–17 år, och majoriteten av dem är ensamkommande.⁷ Detta innebär ökade krav på gymnasieskolans beredskap att ta emot nyanlända elever.

Under 2015 kom drygt 70 000 asylsökande barn till Sverige, varav hälften var ensamkommande. Detta kan jämföras med år 2014 då antalet ensamkommande barn var 7 000 och året innan det då antalet var färre än 4 000. De flesta av dessa var pojkar i gymnasieåldern.⁸

Diagrammet nedan visar antalet ungdomar i åldern 15–20 år som kommit hit, ensamma eller tillsammans med sin familj, de senaste fem åren.

DIAGRAM 2. Antal inskrivna i Migrationsverkets mottagningssystem, per den 1 januari respektive år, åldersgrupperna 15-20⁹

Not. 7. Skolverket (2016). Nyanlända - aktuell statistik 2015. Beskrivande statistik.

Not. 8. <http://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Statistik/Oversikter-och-statistik-fran-tidigare-ar/2015.html>

Not. 9. Figuren är hämtad från Skolverket (2016). Språkintröduktion. Rapport 436.

Det stora antalet nyanlända ungdomar påverkar de flesta av landets kommuner och innebär både praktiska och kvalitetsmässiga frågor att lösa, som till exempel ett ökat behov av lärare och andra yrkesgrupper i skolan. Det handlar framför allt om lärare i svenska som andraspråk, modersmåls lärare och studiehandledare i modersmål. På många håll råder dessutom brist på skollokaler. I en del kommuner finns en kö till språkintröduktion och tiden tills eleverna kan erbjudas en utbildningsplats har väsentligt förlängts.

Rätten till gymnasieutbildning

Nyanlända elever är asylsökande, flyktingar med uppehållstillstånd inklusive deras anhöriga, barn till EU-medborgare som arbetar i Sverige, barn till arbetskraftsinvandrare från länder utanför EU eller till gäststuderande från andra länder. Ungdomar med uppehållstillstånd har rätt att påbörja en gymnasieutbildning innan de har fyllt 20 år. Asylsökande ungdomar har rätt till gymnasieutbildning om den påbörjas innan de har fyllt 18 år.

Olika skolbakgrund

Elever som anländer till Sverige sent under grundskoletiden eller under gymnasietiden utgör en heterogen grupp vad gäller tidigare skolbakgrund. Det betyder att en del elever som har gått ett eller ett par år i svensk grundskola och hunnit få betyg i flera ämnen börjar på språkintrouktion tillsammans med helt nyanlända elever som kan ytterst lite svenska. Somliga elever har en gedigen skolbakgrund från sitt hemland medan andra har kort eller ingen skolbakgrund och vissa är analfabeter. Samtidigt är det många elever som har arbetslivserfarenhet. Skolorna behöver därför utveckla utbildningsvägar för elever med såväl god skolbakgrund som med kort eller nästan ingen skolbakgrund. Ett vanligt sätt att hantera heterogeniteten i elevgruppen är att göra grupperingar utifrån elevernas skolbakgrund och kunskaper i svenska.

Att en avslutad gymnasieutbildning har stor positiv påverkan på unga vuxnas möjligheter på arbetsmarknaden är väl känt. Samtidigt behöver gymnasieskolan utforma utbildningsvägar för elever som har en mycket kort utbildningsbakgrund. För att nyanlända elevers motivation inte ska påverkas negativt kan de behöva stöd i att tänka i både kortare och längre perspektiv. Det gäller både elever med långsam progression och elever med hög motivation som utvecklas snabbt.

NYANLÄND ELEV ENLIGT SKOLLAGEN

Sedan den 1 januari 2016 finns en definition av nyanländ elev införd i skollagen (2010:800, 3 kap, 12 a §). Med nyanländ avses den som:

- › har varit bosatt utomlands,
- › nu är bosatt i landet, och
- › har påbörjat sin utbildning här senare än höstterminens start det kalenderår då han eller hon fyller sju år.

En elev ska inte längre anses vara nyanländ efter fyra års skolgång här i landet. Som bosatt utomlands anses den som inte anses bosatt i landet enligt 29 kap, 2 § i skollagen. Enligt skollagen är eleven nyanländ oavsett om den är asylsökande eller har uppehållstillstånd.

Språkstödjare gav resultat

Satsningar på språkstöd, samverkan samt studie- och yrkesvägledning har bidragit till minskade studieavbrott och förbättrade skolresultat för nyanlända på de nationella programmen på Tannbergsskolan i Lycksele.

SITUATIONEN I LYCKSELE KOMMUN präglades av ett ökat antal nyanlända elever och stora svårigheter i samband med att de gick över från språkintröduktion till nationella program. Det var utgångsläget när kommunen hösten 2012 ansökte om att inom projektet Plug In¹⁰ metodutveckla undervisningen för nyanlända elever, både på språkintröduktion och i samband med övergången till nationella program. Projektledare Karoline Holmgren berättar om utvecklingsarbetet.

Innan projektet startade gjordes en förstudie av hur situationen upplevdes av de olika berörda grupperna; elever, lärare och rektorer, som gav underlag till upplägget av projektet. Förstudien genomfördes under vårterminen 2013 och aktiviteterna startade höstterminen 2013.

– Förstudien var en otroligt viktig anledning till att vi uppnådde resultat, eftersom vi hade tagit reda på vad alla upplevde att problemet var, istället för att bara tro att vi visste.

Förbättrad studie- och yrkesvägledning

En del av projektet hade fokus på elever som gick språkintröduktion. Ett märkbart mönster var att eleverna som gick vidare till de nationella programmen från språkintröduktion koncentrerades till två program; fordons- samt vård- och omsorgsprogrammet.

– När vi frågade eleverna så visade det sig att de inte hade någon riktig koll på vad de olika programmen faktiskt innebar, så de tog det alternativ som de bäst förstod. Vill man bli läkare, ja då går man väl vård- och omsorg liksom. Det var då vi förstod att studie- och yrkesvägledningen måste komma in tidigare och bli tydligare, så eleverna förstår vad de väljer och vad det kan leda till.

Något som också stärktes var samverkan mellan ämneslärarna och lärarna i svenska som andraspråk, för att bidra till effektivare språkundervisning och ökad språkutveckling.

”När vi frågade rektorerna i förstudien så framkom att de hade försökt att få fram studiehandledare på elevernas modersmål, men inte lyckats. Och då erbjöds ingenting.”

Fortsatt språkstöd vid övergångar

Ytterligare en målgrupp i projektet var elever som gick från språkintröduktion till ett nationellt program.

– Något som i princip alla elever framförde som ett stort problem var att läroböckerna, framför allt på yrkesprogrammen, var för svåra. Men de flesta vill heller inte räcka upp handen och säga att man inte förstår inför resten av klassen – så det är inget som lärarna upptäcker med en gång.

Ett annat problem var att eleverna ofta inte erbjöds studiehandledning på sitt modersmål.

– När vi frågade rektorerna i förstudien så framkom att de hade försökt att få fram studiehandledare på elevernas modersmål, men inte lyckats. Och då erbjöds ingenting.

För att förbättra situationen infördes studiehandledning på svenska, som gavs av ämneslärarna på de nationella programmen. Studiehandledningen schemalades och genomfördes i mindre grupper utifrån de program som eleverna gick på, så att tiden också kunde användas till ämnesspecifika frågor som hör samman med karaktärsämnen.

Not. 10.
Samverkansprojekt för minskade studieavbrott.
Läs mer: www.skl.se/plugin

”Under åren som projektet ägde rum var det inga studieavbrott från de nationella programmen och de är fortfarande få.”

Förbättringar som håller över tid

Tanken med projektet som helhet var att åstadkomma metodutveckling som skulle integreras i den ordinarie organisationen på skolan.

– Det är ganska lätt när man får projektpengar att köpa den kompetens man behöver, vilket är bra för just den gruppen elever under en kort period. Men vi var ju intresserade av att få till en hållbar förändring. Och då behövde vi jobba med de resurser vi redan har.

En annan ambition var att åstadkomma en ökad medvetenhet hos de undervisande lärarna på de nationella programmen, om att deras uppdrag även omfattar den språkliga utvecklingen och inte bara ämneskunskaperna. De lärare som stod för studiehandledningen fick titeln språkstödjare.

Enligt Karoline Holmgren visade det sig ha många fördelar att ha ”vanliga” lärare som språkstödjare.

– En lärare använde i sin fysikundervisning en rutschbana som liknelse, i tron att han gjorde det enklare för eleverna att förstå. Men under studiehandledningen framkom att eleverna inte visste vad en rutschbana var. De hade bildgooglat men kunde ändå inte lista ut vad den används till – de hade ju varken sett eller åkt rutschbana.

Genom att dela med sig av sådana erfarenheter kan läraren förbättra både sin egen och kollegornas klassrumsundervisning.

Språkstödjarna har fått handledning i sitt uppdrag genom gemensamma träffar varje månad tillsammans med projektledaren, som är både specialpedagog och har kompetens i svenska som andraspråk. Vid träffarna har erfarenheter och reflektioner lyfts, och tillsammans har språkstödjarna byggt upp en bank av kunskaper. Efter projektets slut sker kunskapsutbytet istället inom arbetslagen.

Effekter av projektet

Flera positiva effekter har följt av det förändrade arbetssättet, som efter projektets avslut nu är integrerat i den ordinarie organisationen:

- Koncentrationen av nyalända elever till ett fåtal yrkesprogram har luckrats upp och eleverna går nu på flera olika program, både yrkesprogram och högskoleförberedande program. Det beror sannolikt på den förbättrade studie- och yrkesvägledningen på språkintröktion.
- Resultaten för elever med annat modersmål än svenska på de nationella programmen har förbättrats. Ungefär ett år efter att språkstödet infördes hade alla elever som deltog i projektet minst E i betyg på de nationella programmen.
- Under åren som projektet ägde rum var det inga studieavbrott från de nationella programmen och de är fortfarande få.
- Eleverna upplever sig mer delaktiga och skolarbetet känns mer meningsfullt efter projektet än vad det gjorde innan.

Ta reda på problemet och lyssna på eleverna

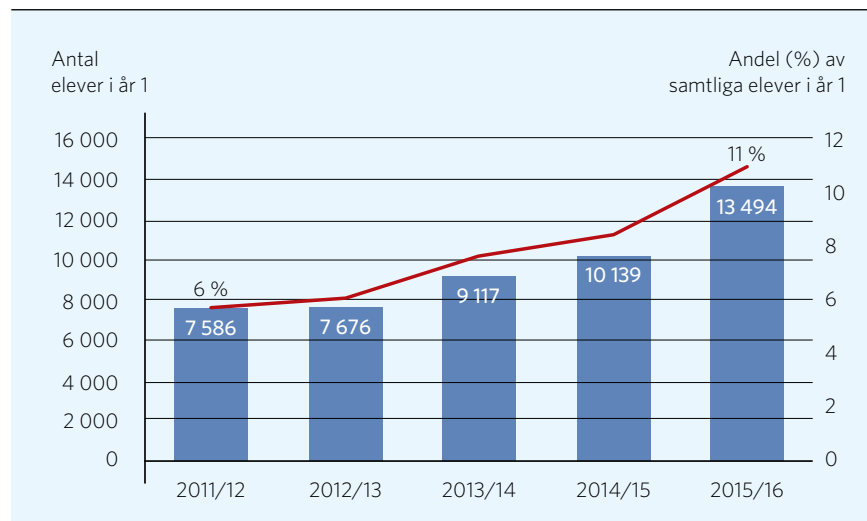
Karoline Holmgren lyfter fram det hon ser som de viktigaste framgångsfaktorerna i arbetet:

- Ta reda på vad problemet är, inte vad du tror att det är. Detta görs genom att fråga de som är berörda, det vill säga elever, lärare och rektorer.
- Bygg på de resurser som redan finns i skolan. Att förändra synsätt och arbetssätt i den organisation som finns leder till mer långsiktiga resultat.
- Fråga eleverna hur de vill ha det och lyssna till dem. Den attityden har genomsyrat projektet.
- Se till att alla inom organisationen; chefer, rektorer och lärare, förstår sitt ansvar för nyalända elever. Språkutveckling sker inte enbart på språkintröktion, utan under hela elevens studietid.

Språkin introduktion

Det vanligaste är att nyanlända i gymnasieålder påbörjar sin utbildning på introduktionsprogrammet språkin introduktion. Diagrammet nedan visar hur programmets elevvolym i år 1 utvecklats de senaste fem läsåren.

DIAGRAM 3. Elever på språkin introduktion i år 1, läsåren 2011/12-2015/16¹¹

Läsåret 2015/16 gick mer än var tionde elev i gymnasieskolans första år på språkin introduktion.

Det har skett en kontinuerlig elevökning under hela perioden, särskilt mellan de två senaste läsåren. Förändringen mellan läsåren 2011/12 och 2015/16 motsvarar nästan 6 000 elever. Språkin introduktion är det största introduktionsprogrammet och det tredje största gymnasieprogrammet totalt, sett till elever i gymnasieskolans första år. Läsåret 2015/16 gick 13 500 elever, vilket motsvarar mer än var tionde elev, i gymnasieskolans första år på språkin introduktion. När eleverna i årskurs 2 och 3 räknas med uppgick antalet till 18 700 elever. En fortsatt elevökning är att vänta i kommande års statistik.¹²

Enligt skollagen är en elevs hemkommun skyldig att erbjuda språkin introduktion. Språkin introduktion anordnades hösten 2015 i omkring 232 av landets kommuner på 13 fristående och 311 kommunala skolenheter.¹³

Få övergångar till nationella program

I gymnasieförordningen understryks vikten av att eleverna på språkin introduktion så snart som möjligt kommer vidare i sina studier. Språkin introduktion ska ses som en introduktion under en begränsad tid, men i praktiken går majoriteten av eleverna, omkring 60 procent, kvar på programmet mer än ett studieår. Det främsta skälet till detta är otillräcklig läs- och skrivförmåga på svenska.¹⁴ Två år efter studiestart har cirka 25 procent bytt till nationellt program, där fördelningen är relativt jämn mellan yrkesprogram och högskoleförberedande program. Ytterligare ett år senare har denna andel ökat till drygt 30 procent.

Not. 11. Skolverket (2016). Språkin introduktion. Rapport 436.

Not. 12. Skolverket (2016). Nyanlända - aktuell statistik 2015. Beskrivande statistik.

Not. 13. Skolverkets officiella statistik om gymnasieskolans elever läsåret 2015/16, tabell 5E.

Not. 14. Skolverket 2014. Introduktionsprogram. Rapport 413.

Det är få elever som efter inledande studier på språkintröduktion uppnår examen från ett nationellt program. Mindre än en procent får examen inom tre år och knappt sju procent inom fyra år. För var femte person finns inga uppgifter om arbete eller studier tre år efter studiestart på språkintröduktion. Andelen som det saknas uppgift om är särskilt stor bland de ungdomar som var äldre än 18 år när de påbörjade sina gymnasiestudier.¹⁵

Att studierna på språkintröduktion tar tid är inte förvånande. Forskning visar att det tar minst fem år att lära sig skolspråket som behövs för att fullt ut tillägna sig ämneskunskaper på det nya språket.¹⁶ Därför är det centralt att utveckla individuellt anpassade utbildningsvägar så att eleverna kommer vidare från språkintröduktion, och att ge språkstöd under hela utbildningstiden.

STÖDMATERIAL PÅ GÅNG

Skolverket kommer under hösten 2016 att publicera stödmaterial som handlar om skollagens krav på lokal plan för utbildningen samt individuell studieplan för intröduktionsprogrammen. Detta är två verktyg för huvudmannen i arbetet med att organisera utbildningen för nyanlända elever. Läs mer på www.skolverket.se.

Not. 15.
Skolverket (2016). Språkintröduktion.
Rapport 436.

Not. 16.
Collier, Virginia P. (1987): "Age and Rate of Acquisition of Second Language for Academic Purposes."

Individuellt alternativ – en väg vidare

Nobelgymnasiet i Karlstads kommun har funnit en modell för att korta ner nyanlända elevers tid på språkintröduktion. Elevernas fortsatta utbildning går via individuellt alternativ där de läser tillsammans med andra elever mot gymnasiebehörighet.

ANNELIE OSCARSSON, BITRÄDANDE REKTOR på Nobelgymnasiet, berättar att skolan ständigt arbetar med att skapa effektiva utbildningsvägar för nyanlända elever, inte minst eftersom elevgruppen har en så heterogen bakgrund. I år har skolan fler analfabeter än tidigare och har därför startat en alfabetiseringsgrupp. Det finns grupper med olika inriktningar baserade på inläringstakt.

Från språkintröduktion till individuellt alternativ

Det är angeläget att nyanlända elever får möjlighet att knyta kontakt med övriga elever på skolan. Därför flyttar eleverna över till individuellt alternativ så snart det är möjligt, där de läser tillsammans med elever med svensk bakgrund. Fördelarna med denna väg är flera – både för nyanlända elever och de som är uppvuxna i Sverige.

– Det är gynnsamt för alla elever. Nyanlända är en fantastisk elevgrupp. På individuellt alternativ ser vi positiva spin-off-effekter när studiemotiverade nyanlända elever möter svenska elever. De svenska eleverna på individuellt alternativ ser kämpaglöden och motivationen och det smittar av sig. Att möta nyanlända elever ger även perspektiv på tillvaron.

På språkintröduktion får eleverna läsa en bredd av ämnen, såväl kärnämnen som praktiskt-estetiska.

”Vi behöver ta fram verktyg som visar för eleven varför vissa bedöms redo att gå över till individuellt alternativ och andra inte.”

Förutom svenska som andraspråk, engelska, matematik och samhällsorienterande ämnen har eleverna även bild, musik, idrott och ibland slöjd – ämnen där de kan samla på sig grundskolebetyg.

Elevernas tid på språkintröduktion varierar från åtta månader till cirka två år. När eleverna har klarat kunskapskraven i svenska som andraspråk för årskurs 6 byter de över till individuellt alternativ. Övergångarna sker vid fyra tillfällen per läsår. De flesta nyanlända elever väljer studiespåret, med inriktning mot gymnasieskolans nationella program. Där får de läsa alla ämnen utom hem- och konsumentkunskap.

Skolan erbjuder också nyanlända elever fler möjligheter till kontakter med andra elever i gymnasieskolan. Eleverna på språkintröduktion kan till exempel göra praktik eller studiebesök på nationella program.

Annelie Oscarsson konstaterar att eleverna är angelägna om att få flytta från språkintröduktion till individuellt alternativ. Men de skulle behöva tydligare information om när de har tillräckliga kunskaper för att kunna byta program.

– Jag träffar ofta elever som har funderingar på varför de inte anses färdiga för att gå vidare. Vi behöver ta fram verktyg som visar för eleven varför vissa bedöms redo att gå över till individuellt alternativ och andra inte.

Kartläggning och goda relationer

Annelie Oscarsson framhåller två viktiga anledningar till att skolan har lyckats med sin undervisning av nyanlända elever – kartläggning av elevernas kunskaper och skolans förhållningssätt till eleven. ”Goda relationer. Vi ser eleven där eleven är och hittar rätt väg”.

Från hösten 2016 kommer Karlstads kommun att ha en kartläggningsenhet för nyanlända elever förlagd till Nobelgymnasiet. Efter kartläggningen placeras eleverna på en av de två gymnasieskolor som har språkin introduktion, beroende på skolbakgrund, kunskapsnivå och vilka mål de har med sina studier.

Samarbetet mellan lärarna och elevhälsans yrkesgrupper är också betydelsefullt.

– Vi har ett elevforum varannan vecka där läraren kan ta upp elever med elevhälsans yrkesgrupper. Vi hittar arbetssätt, till exempel specialpedagogiska insatser. Specialpedagogen kan till exempel vara ute i klassen och se hur det fungerar. Vid behov kan hen träffa eleven och göra en djupare kartläggning.

Praktik vid behov och fler vägar vidare

En del elever behöver kontakt med arbetslivet för att upprätthålla motivationen. Annelie Oscarsson nämner praktik som en möjlighet. Yrkesintroduktion finns också som ett alternativt program.

– Ibland blir skolan för jobbig. En del elever kan behöva göra praktik, kanske ett par dagar i veckan.

Även om det är angeläget att eleverna får möjlighet att börja på nationella program i gymnasieskolan är det viktigt att eleverna klarar av att fullfölja utbildningen när de blivit antagna.

– Gymnasiet ställer höga krav för en yrkesexamen, och dessa ska man också klara. Det handlar inte bara om själva kunskaperna utan om att ut-

”Ibland blir skolan för jobbig. En del elever kan behöva göra praktik, kanske ett par dagar i veckan.”

veckla ett reflekterande, tänkande förhållningssätt.

För vissa elever kan vuxenutbildningen vara en bättre lösning än gymnasieskolan, men eleverna kan behöva mer kunskaper om vad denna utbildningsform innebär.

– Ibland tänker vi att eleven inte hinner in på ungdomsgymnasiets program innan hen är 20 år. Då kan det bli aktuellt med vuxenutbildning och sfi. Men eleverna ser ungdomsgymnasiet som enda alternativet. Då behöver studie- och yrkesvägledaren förklara att det finns andra sätt att utbilda sig i Sverige.

Lovskola och aktiviteter

Annelie Oscarsson konstaterar att det inte alltid är gynnsamt för nyanlända elever med långa lov. I Karlstad erbjuds lovskola under sju veckor av sommarlovet, där hälften av tiden är studier och andra hälften består av aktiviteter. Erbjudandet riktar sig enbart till nyanlända, som i många fall saknar en familj att vara med på sommarlovet.

**FRAMGÅNGSFAKTORER
I UTBILDNING FÖR
NYANLÄNDA ELEVER**

I Öppna jämförelser – Grundskola 2016 har vi samlat tips och exempel från organisationer, myndigheter och forskare, om vad huvudmän och skolor kan göra för att skapa de bästa förutsättningarna för nyanlända elevers lärande. Ta del av tipsen i SKL:s rapport Öppna jämförelser: Grundskola 2016.

Förbättrade utbildningsvägar

För att förbättra utbildningen för nyanlända elever i gymnasieålder ser SKL att det kan behövas såväl regeländringar som nationellt stöd och lokala utvecklingsinsatser. Vi har tagit fram *Utbildning för nyanlända i gymnasieålder – diskussionsunderlag från SKL:s kansli* där SKL lyfter ett antal möjliga åtgärder. Materialet går att ladda ner i sin helhet från www.skl.se.

Behov av regeländringar

Det svenska utbildningssystemet bygger på att eleverna i gymnasieskolan har gått i svensk grundskola. SKL konstaterar att det gör det svårt för nyanlända elever, inte minst för dem som har begränsad skolbakgrund. Här beskrivs några regeländringar som skulle kunna övervägas:

- › **Översyn av utbildningssystemets utformning** med nuvarande åldersgränser. Det handlar om studier i gymnasieskola, sfi, vuxenutbildning och på folkhögskola, liksom rätten till utbildning för asylsökande ungdomar som fyllt 18 år.
- › **Översyn av gymnasiebehörigheter** för de nationella gymnasieprogrammen som i stor utsträckning hindrar sent anlända elever att komma vidare i sina gymnasiestudier.
- › **Gymnasieutbildning på engelska** för elever med god skolbakgrund och goda engelskkunskaper.
- › **Meritpoäng för språkstudier** i modersmålet, så att modersmålsundervisning under flera år förbättrar möjligheterna till högskolestudier.
- › **Översyn av terminssystemet** som i sin nuvarande utformning skapar tidsmässiga glapp för elever som behöver en sammanhängande utbildningssituation.

Behov av nationellt stöd

SKL ser att det kan finnas behov av nationellt stöd till skolhuvudmännen i arbetet med att utveckla effektiva utbildningsvägar för nyanlända elever i gymnasieålder. Det handlar om rättssäkra lösningar och kunskapsstöd tillgängliga för alla skolhuvudmän. Nedan ges några exempel på nationellt stöd som skulle kunna bidra positivt:

- › **Kunskaper om effektiva utbildningsvägar** genom konkreta exempel på hur olika utbildningsvägar och samverkan mellan skolformer och arbetsliv kan organiseras.
- › **Handbok för översättning av utländska elevers betyg** till stöd för gymnasieskolor och antagningskanslier.
- › **Digital överföring av information** för att underlätta övergångar mellan skolor, skolformer och gymnasieprogram.
- › **Kompetenssatsningar** som riktar sig till lärare, studie- och yrkesvägledare samt personal inom elevhälsan.

Behov av att utveckla lokalt

Utifrån de lokala förutsättningarna har skolhuvudmännen stor frihet att utveckla utbildningsvägarna för nyanlända elever i gymnasieålder. Det finns många sätt att ge eleverna bättre möjligheter att lyckas i utbildningen och

finna vägar ut i arbetslivet. SKL har i kontakten med medlemmarna uppfattat att det lokalt ofta finns behov av att utveckla nedanstående:

- › **Lokala strategier** för effektiva utbildningsvägar för nyanlända elever.
- › **Systematiskt kvalitetsarbete** med utgångspunkt i både statistik och elevernas delaktighet.
- › **Studie- och yrkesvägledning** som särskilt stödjer eleverna på språkintröduktion.
- › **Användning av elevernas språkkunskaper** som en tillgång i undervisningen. Dels för att läraren ska kunna bedöma elevens kunskaper och progression, dels för att språkkunskaper är viktiga på arbetsmarknaden och i samhället som helhet.
- › **Insatser för att korta ner tiden på språkintröduktion**, exempelvis genom att erbjuda undervisning i fler ämnen, extra undervisning i läs- och skrivutveckling, intensivundervisning i engelska, simundervisning, lovskola, läxhjälp och digitala lärresurser.
- › **Praktik och samverkan** är framgångsfaktorer. Det handlar dels om språkpraktik för eleverna på arbetsplatser, dels om samverkan med vårdnadshavare, gode män och personal på boenden för ensamkommande.
- › **Elevhälsa** som främjar hälsa och lärande hos nyanlända elever i gymnasieålder.

SKL kräver ett ökat statligt stöd till kommunernas mottagande

SKL arbetar gentemot riksdag, regering och berörda myndigheter för att skapa så goda förutsättningar som möjligt för kommunernas mottagande av asylsökande och nyanlända.

Under 2015 upprättade SKL *Behov av regeländringar med anledning av flyktingsituationen*. Dokumentet som uppdateras efterhand kan laddas ner från www.skl.se. Några krav som rör gymnasieskolan handlar om att:

- › Tillåta gymnasieutbildning för nyanlända elever under 18 år på folkhögskola
 - I mars 2016 fattade regeringen beslut om att fem kommuner i Östergötland på försök ska få överlämna undervisning inom gymnasieskolans språkintröduktion till ett antal folkhögskolor i samma region. Vissa folkhögskolor erbjuder även möjlighet att bo på skolan. Försöket ska pågå till juni år 2019.
- › Tillåta fjärrundervisning på entreprenad i alla de ämnen där skolhuvudmannen bedömer att det finns behov och är lämpligt
 - Från den 1 augusti 2016 kan skolhuvudmän sluta avtal med varandra om fjärrundervisning på entreprenad i modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål. Det är något som SKL länge har arbetat för, men vi tycker att möjligheten bör tillåtas i alla ämnen där huvudmannen har behov och bedömer att det är lämpligt.
- › Införa rätt att examinera elever på engelska
 - Skolverket håller för närvarande på att kartlägga behovet av att kunna erbjuda nyanlända elever gymnasieutbildning på engelska.
- › Ta fram en handbok och stöd för bedömning av utländska betyg
 - SKL:s krav på en handbok och stöd för bedömning av utländska betyg har ännu inte gett resultat.

NATIONELLT CENTRUM FÖR SVENSKA SOM ANDRASPRÅK

Nationellt centrum för svenska som andraspråk (NC) är ett nationellt resurs- och utvecklingscentrum vid Stockholms universitet. Det ska vara en länk mellan forskning, skola och offentlighet samt bidra till förbättrade förutsättningar för arbete med språk- och kunskapsutveckling inom alla skolformer och i alla ämnen. Kompetensutveckling av lärare och skolledare är en betydande del av deras verksamhet.
www.andrasprak.su.se

SKOLGÅNG FÖR NYANLÄNDA ELEVER

Ta del av exempel på hur kommunerna Örebro och Mölndal har organiserat utbildning för nyanlända i gymnasieålder och hur Kramfors arbetar med fjärrundervisning i rapporten *Skolgång för nyanlända elever – Exempel och inspiration från kommuner (2015)*. Den har SKL tagit fram tillsammans med Skolverket. Rapporten finns att köpa eller ladda ner i SKL:s webbutik.

Förberedelseprogram gör skillnad

Förberedelseprogrammet UNIK och coacher som talar elevernas modersmål är framgångsfaktorer i Umeå kommuns mottagande av nyanlända i gymnasieålder. Vårdsvenska underlättar för de elever som siktar på ett arbete inom vård och omsorg.

UNIK – lägger en bra grund

I UMEÅ ERBJUDS ALLA nyanlända elever mellan 16 och 18 år ett förberedelseprogram i sex veckor, som en inledning till språkintrouktion. Programmet kallas UNIK – unga nya i kommunen. Där får eleverna undervisning i svenska som andraspråk och en in-trouktion till det svenska samhället utifrån olika teman, med fokus på värdegrundsfrågor. UNIK har sedan det infördes bidragit till ett lugnare klimat med mindre bråk och mer förståelse mellan ungdomarna, upplever personalen som arbetar där.

– Vi märkte att det blev konflikter när vi fick hit elever. Det behövdes en in-trouktion för att förklara vilket sammanhang man hamnat i. Efter att den in-fördes blev det mycket lättare att plugga svenska, säger Joel Morén, biträdande rektor på språkintrouktion.

Under tiden på UNIK, och ibland längre, har eleverna tillgång till en coach som talar både deras modersmål och svenska. Coacherna är unga vuxna som bott i Sverige i minst fem år och är etablerade i samhället, i arbete eller studier. De har en dubbel kulturkompetens och fungerar både som stöd och förebilder.

– Jag hjälper dem med deras läxor, svarar på frågor om vad som gäller på skolan, deltar på lek-tioner i matte, svenska och engelska och vid kart-läggningssamtalen, berättar Milad Torijan som är anställd som coach i dari.

– Coacherna är så mycket mer än bara tolkar – de fungerar också som fallskärmar för det som de här ungdomarna möter när de kommer hit, beskriver Joel Morén. De har en förståelse för den situation som eleverna befinner sig i eftersom de själva har varit där för inte så länge sedan.

Begriplig struktur med stor flexibilitet

Språkintrouktion är indelat i fyra steg, där det sista steget syftar till godkänt betyg i svenska som andraspråk, årskurs 9. På steg 1 läser eleverna för-utom svenska som andraspråk även matematik, SO, NO, idrott, bild och lite engelska. När eleverna går över till steg 2 i svenska som andraspråk så erbjuds de att läsa SO, NO, matematik och engelska på den kunskapsnivå där de befinner sig i dessa ämnen. En ämneskartläggning görs inför övergången till steg 2.

– Vi har en struktur med nivågruppering som eleverna förstår. SO- och NO-lärare och moders-mållärare gör en kartläggning av elevernas ämnes-kunskaper tillsammans, berättar Martha Kalman som är pedagogisk samordnare och förstelärare i svenska som andraspråk.

Vårdsvenska underlättar för eleverna

BLAND NYANLÄNDA ELEVER finns ett stort intresse för att gå vård- och omsorgsprogrammet efter språk-introuktion.

– Många som kommer är lite äldre och vill snabbt ha ett jobb. Och här märker de att man ganska snart kan komma in och få ett heljobb eller ett sommar-jobb. Det gäller även killarna, säger Martha Kalman.

Nyanlända elever kan, trots att de har kommit in på vård- och omsorgsprogrammet, ha svårt att klara kunskapskraven på grund av språkraven och den förförståelse som eleverna förväntas ha. Därför er-bjuds nu eleverna i årskurs 1 som läser svenska som andraspråk en stödtimme i veckan med en extra vårdlärare. Hon undervisar i vårdämnen ur ett an-draspråksperspektiv med stöd av en handledare som är lärare i svenska som andraspråk. Dessutom deltar den extra vårdläraren på de ordinarie lektionerna i vårdämnen där hon är ett stöd för eleverna, både

Milad Torijan, coach och Karin Högström, lärare på UNIK och Joel Morén, biträdande rektor för språkintröduktion.

vad gäller innehåll och språk. Syftet är att stödja dem som riskerar att inte klara kunskapskraven.

– Vårdsvenska är ett annat språk. För nyanlända är många av dessa ord och begrepp helt nya. Eleverna vet kanske inte vad blodtryck och barnvårdscentral är. Ibland är det inte bara ordet som behöver förklaras, utan hela begreppet, berättar Martha Kalman.

Från och med hösten 2016 kommer även elever som inte går vård- och omsorgsprogrammet, men som också har som mål att arbeta inom sektorn, att erbjudas vårdsvenska. De elever som går språkintröduktion steg 3 kommer att erbjudas studier på yrkesintröduktion med inriktning mot vård. Där kombineras studier i vårdkurser, svenska som andraspråk och praktik. De fortsätter på språkintröduktion men varvar svenskstudierna med praktik. Inriktningen är utformad i samverkan med äldre-

”Vi har ju elever både på språkintröduktion och yrkesintröduktion. En del har gett upp drömmen om åtta betyg och vill istället få in en fot i arbetslivet.”

omsorgen i kommunen. Fler varianter inom yrkesintröduktion kan komma att bli aktuella senare, till exempel mot fordons- och transportprogrammet, industritekniska programmet och bygg- och anläggningsprogrammet.

– Vi har ju elever både på språkintröduktion och yrkesintröduktion. En del har gett upp drömmen om åtta betyg och vill istället få in en fot i arbetslivet.

Referenser

Collier, Virginia P. (1987): "Age and Rate of Acquisition of Second Language for Academic Purposes."

Migrationsverket: <http://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Statistik/Oversikter-och-statistikfran-tidigare-ar/2015.html>

Skolverket (2016): Nyanlända – aktuell statistik 2015. Beskrivande statistik

Skolverket (2016): Språkintröduktion. Rapport 436

Skolverket (2016): Uppföljning av gymnasieskolan. Regeringsuppdrag – uppföljning och analys av gymnasieskolan

Skolverket (2015): Betyg och studieresultat i gymnasieskolan 2014/15. Beskrivande statistik

Skolverket (2014): Intröduktionsprogram. Rapport 413

Skolverket (2014): Vad ungdomar gör efter gymnasieskolan – en registerstudie. Rapport 411

Skolverket: <http://skolverket.se/statistik-och-utvardering/statistik-i-tabeller/gymnasieskola>

SKL (2016): Utbildning – nyckeln till arbete

SKL (2015–2016): Behov av regeländringar med anledning av flyktingsituationen

SKL: www.skl.se/plugin

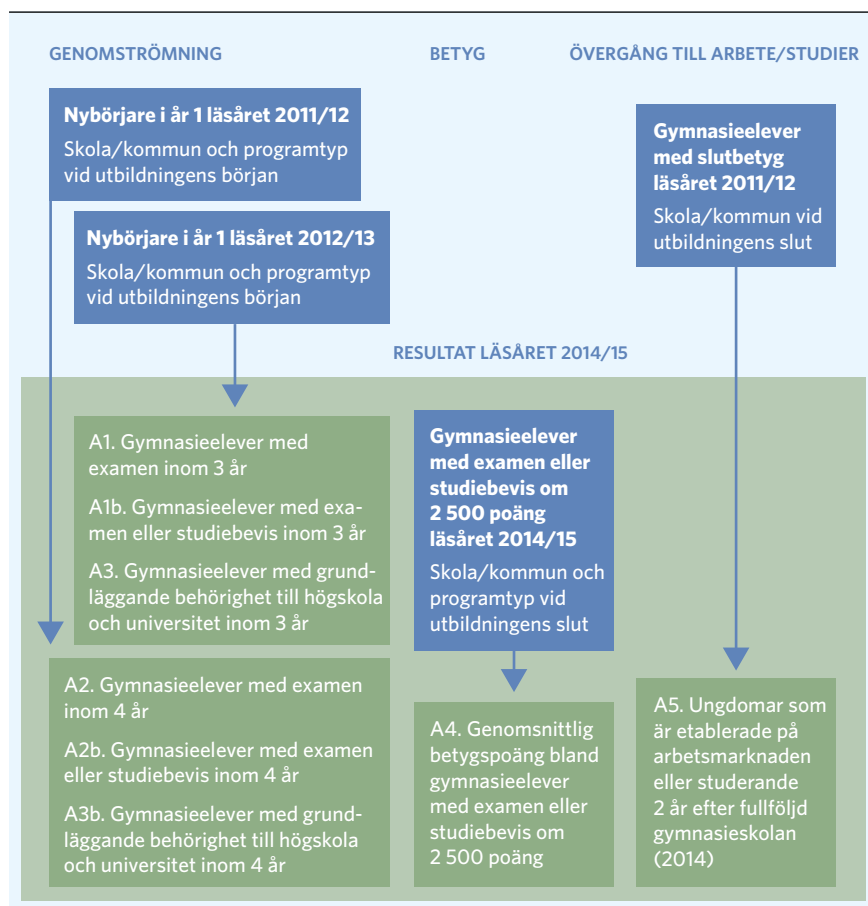
SKL (2015): Utbildning för nyanlända i gymnasieålder – diskussionsunderlag från SKL:s kansli

Aspekter att ta hänsyn till i uppföljningen av resultat

Resultaten beskrivs med olika utgångspunkter

Beskrivningen av gymnasieskolans resultat utgår dels från genomströmningen i en given nybörjarkull, dels från betygen bland de elever som fullföljer utbildningen. Vi redovisar också uppgifter om övergång till arbete och studier två år efter gymnasieskolan. Principen att beskriva resultat är densamma i Öppna jämförelser som i Skolverkets officiella statistik. Figuren nedan åskådliggör de olika utgångspunkterna för att mäta gymnasieskolans resultat läsåret 2014/15.

FIGUR 3. Förklaring av utgångspunkter i beskrivningen av gymnasieskolans resultat 2014/15

Genomströmningsmått (A1, A1b, A2 och A2b), det vill säga andelen elever som uppnått examen inom tre respektive fyra år, inkluderar samtliga elever som för första gången påbörjade gymnasieskolans första år hösten 2012 respektive 2011. Även andelen som uppnått grundläggande behörighet till universitet och högskola inom tre respektive fyra år (A3 och A3b) beskrivs för dessa två nybörjarkullar. Statistiken om genomströmning och grundläggande behörighet utgår från det program och den skola som en elev började sin gymnasieutbildning på och tar inte hänsyn till eventuella byten.

Däremot speglar indikatorn om genomsnittlig betygspoäng (A4) enbart de elever som fullföljt sina studier med examen eller studiebevis om 2 500 poäng läsåret 2014/15, oavsett när studierna påbörjades. Även statistiken om övergång till arbete och vidare studier (A5) utgår från den grupp elever som uppnått slutbetyg i gymnasieskolan i beskrivningen av ungdomars etablering och studier två år efter fullföljd utbildning. Uppgifterna som vi redovisar här har en eftersläpning i de offentliga registren, vilket gör att den kull som beskrivs avslutade gymnasieskolan läsåret 2011/12 och indikatorn visar deras verksamhet år 2014. Båda de sistnämnda måtten utgår från uppgifter om var elever fullföljde sin utbildning.

I varje elevkull är det ungefär en femtedel som inte fullföljer sin utbildning och därmed inte ingår i statistiken om betyg eller övergång till arbete och studier efter gymnasieskolan. Det är viktigt att reflektera kring att vissa resultatindikatorer inte synliggör alla elevers resultat när en kommun analyserar sina uppgifter, eftersom målet är att alla elever ska fullfölja gymnasieskolan.

Vilka program eleverna går påverkar resultaten

Vilken program- och elevsammansättning som finns i varje kommun är också något som behöver tas hänsyn till i analysen.

Med den reformerade gymnasieskolan gjordes större åtskillnad på programmen utifrån det tänkta syftet med studierna. Studier på yrkesprogram ska i huvudsak förbereda för en direkt övergång till arbetslivet, medan studier på högskoleförberedande program huvudsakligen ska förbereda för fortsatta studier. Målet med studier på de nationella programmen, oavsett programtyp, är att eleverna ska uppnå examen.

För introduktionsprogrammen kan syftet variera mellan att förbereda för övergång till nationella program eller för direkt övergång till arbetslivet. Studietiden på introduktionsprogrammen är inte fastställd till en särskild tid som på de nationella programmen och leder inte alltid till att ett betygsdokument rapporteras in till myndigheterna. Det är därför svårt att utifrån statistiken beskriva om elever fullföljt intentionen med sina studier. I statistiken räknas elever som avslutat sin utbildning på ett introduktionsprogram, eller som läst ett reducerat nationellt program, inte till kategorin slutförda studier, trots att eleven kan ha fullföljt sin individuella studieplan. Kommuner som har en stor andel elever på introduktionsprogram kan i statistiken därför se ut att ha sämre resultat än de kommuner som har en stor andel elever på nationella program.

Yttre faktorer påverkar övergång till arbete och vidare studier

Vad gäller indikatorn om etablering på arbetsmarknaden och övergång till fortsatta studier efter gymnasieskolan (A5) finns många yttre faktorer som påverkar och som leder till att vi inte enbart kan se detta som ett mått på prestationer i gymnasieskolan. Flera studier visar att bland annat konjunkturläget vid tidpunkten för inträdet på arbetsmarknaden, liksom bransch och förutsättningar på den regionala eller lokala arbetsmarknaden påverkar ungdomars övergång från gymnasieskola till arbetsliv. På samma sätt kan högskolans dimensionering av utbildningsplatser påverka övergången till högre studier. Av dessa orsaker ser vi denna indikator som ett indirekt, snarare än direkt, resultatmått för gymnasieskolan. Eftersom vi vill lyfta fram gymnasieutbildningens inverkan på övergången till arbetslivet och vidare studier utgår beskrivningen från gruppen ungdomar som uppnått slutbetyg från gymnasieskolan.¹⁷

Små elevantal ger osäkra uppgifter

Viktigt att notera är att i flera fall baseras de kommunvisa resultaten på ett mycket begränsat elevunderlag. Detta gör att uppgifterna är osäkra och att variationerna i resultat mellan åren kan bli väldigt stora. För dessa kommuner är det särskilt viktigt att analysera sina resultat över tid och inte bara för ett enstaka år. När antalet elever som uppgiften baseras på understiger 30 markeras detta med en asterisk (*) i rapportens tabeller, eller exkluderas om det rör sig om modellberäknade värden. Uppgifter som omfattar färre än fem elever redovisas inte av sekretesskäl.

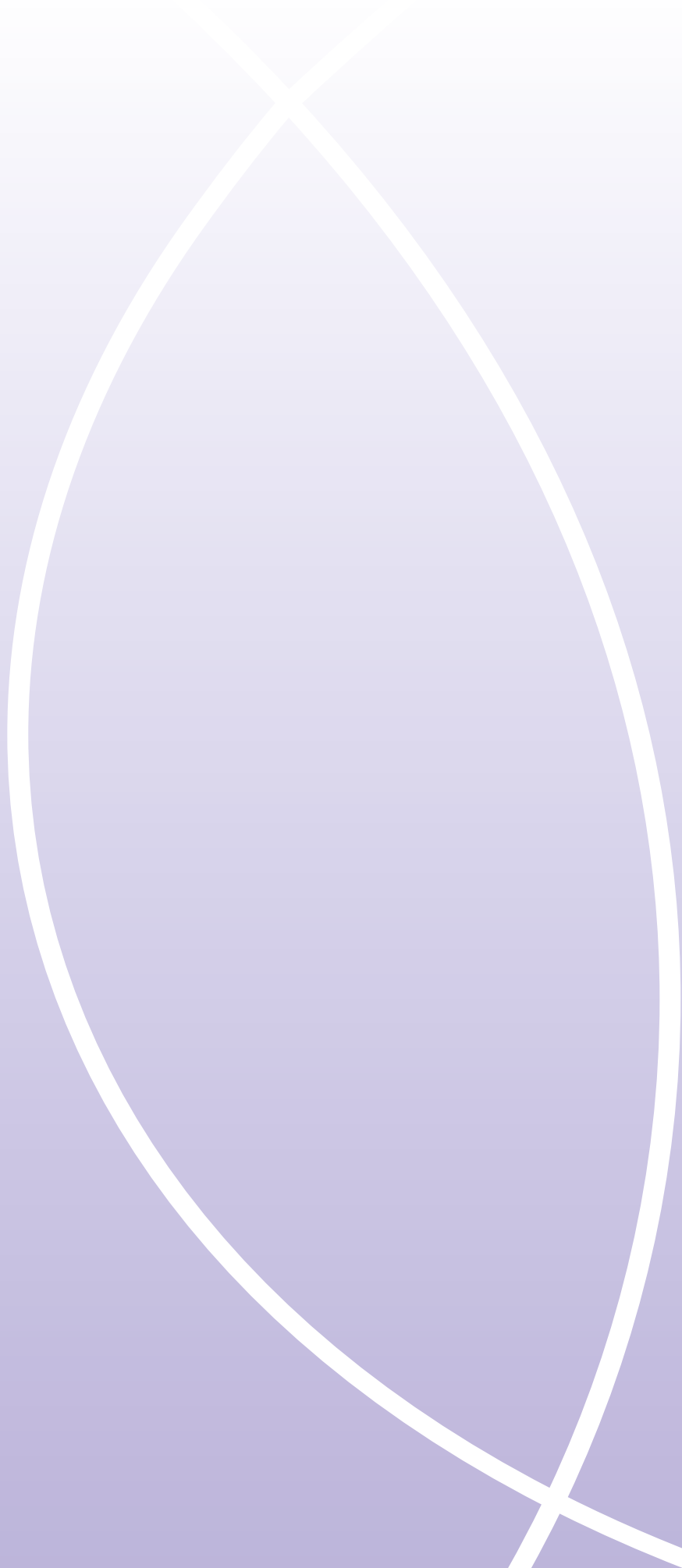
I kommun- och landstingsdatabasen Kolada är det möjligt att ta fram tidsserier för indikatorerna (som i Kolada kallas nyckeltal). Från och med läsåret 2013/14 är statistiken anpassad för att mäta resultat i den reformerade gymnasieskolan, vilket gör att det under en övergångsperiod är svårare att få fram tidsserier.

Att elevantalet skiljer sig mycket åt mellan landets kommuner är också något att ha i åtanke vid jämförelser. Som nämnts kan resultat bland kommuner med små elevantal variera mycket mellan åren, medan kommuner med många elever tenderar att ha mer stabila resultat.

Resultaten visar genomsnitt

Statistiken som Öppna jämförelser – Gymnasieskola bygger på visar genomsnittliga värden. Inom en kommun kan resultaten variera såväl mellan som inom skolor. Redovisning per programtyp döljer också skillnader mellan de enskilda programmen. För ökad förståelse av resultaten kan det därför vara användbart att bryta ner statistiken på enskilda program och på skolenhetsnivå. Vid sidan av genomsnittliga resultat kan det också vara givande att undersöka spridning mellan hög- och lågpresterande elever.

Not. 17.
Skolverkets statistik om ungdomars verksamhet efter gymnasieskolan omfattar på nationell nivå även de elever som hoppat av i år 1 eller 2 respektive läst år 3 men utan att uppnå slutbetyg.

Gymnasieskola 2016

Öppna jämförelser – Gymnasieskola 2016 är den nionde rapporten där Sveriges Kommuner och Landsting jämför resultat mellan kommuner. Uppgifterna i rapporten gäller för läsåret 2014/15. Vår förhoppning är att rapporten ska fungera som ett stöd i skolhuvudmännens arbete med att följa upp, utvärdera och utveckla gymnasieskolan.

Temat i årets rapport är nyanlända elever. Det senaste årets ökning av antalet nyanlända ungdomar innebär en utmaning för hela samhället. Gymnasieskolan erbjuder utbildning till elever med mycket skiftande bakgrund och skolerfarenhet. Det finns olika sätt att organisera gymnasieutbildning för nyanlända. I rapporten presenterar tre kommuner sitt arbete.

Till rapporten hör webbaserade tabellbilagor och stödmaterial som finns på www.skl.se/ojgymnasieskola.

Beställ eller ladda ner på webbutik.skl.se

ISBN 978-91-7585-415-1